

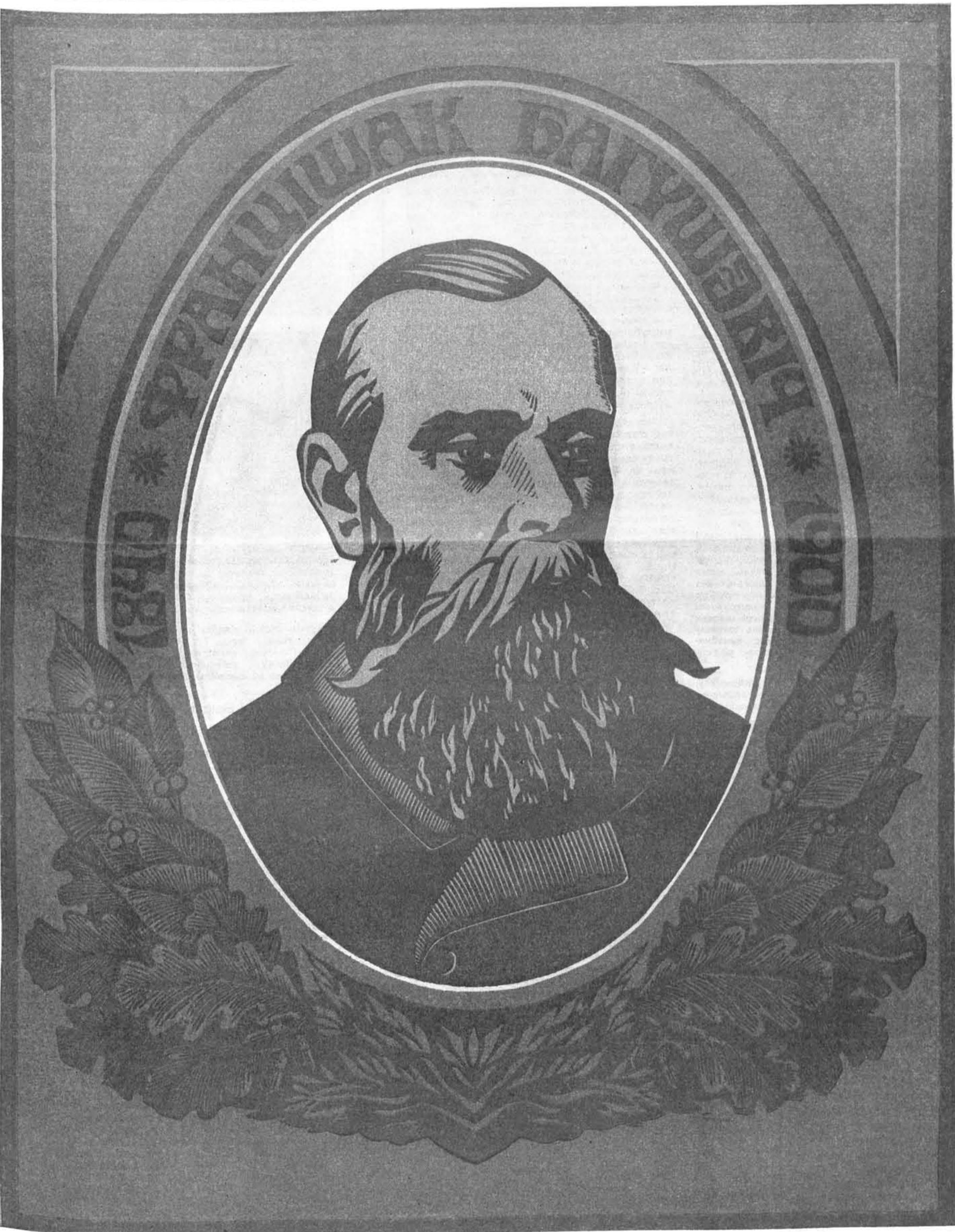
Голас Радзімы

№ 12 (1634)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

27 сакавіна 1980 г.

Францішак БАГУШЭВІЧ. [Пра юбілей славутага беларускага паэта- дэмакрата гаворка ідзе на 7-й стар.]

Лінарыт М. КУПАВЫ.

нататкі каментатара

ЭСТЭТЫЧНАЕ Выхаванне

У пачатку цяперашняга навучальнага года гасцінны расчынілі дзверы тры новыя музычныя школы на Брэстчыне — Бяздзіжская ў Драгічынскім, Чарнянская ў Маладэцкім і Ленінская ў Жабінкаўскім раёнах. Усе яны маюць кваліфікаваных педагогаў, пад іх кіраўніцтвам дзеці авалодваюць майстэрствам ігры на фартэпіяна, духавых і народных інструментах. Толькі ў Брэсцкай вобласці працуе 52 музычныя, мастацкія і харэаграфічныя школы, дзе колькасць вучняў дасягае дзесяці тысяч.

У сваёй кнізе пра Савецкі Саюз «Гарады без крызісаў» амерыканскі журналіст Майк Дэвідоў піша: «...Мы звярнулі ўвагу, што ў метро і на вуліцах часта можна сустрэць групы дзяцей у суправаджэнні бацькоў ці настаўнікаў. У размове высвятляецца, што ідуць яны ў тэатр або музей, на выстаўку».

Тое, на што звярнуў увагу замежны журналіст, у нас — звычайная з'ява. Між іншым, калі сустракаеш на вуліцах Мінска, Гродна ці іншага беларускага горада такую вось групу школьнікаў у суправаджэнні дарослых, то гэта нярэдка дзеці, якія прыехалі з вёскі. Можна запярэчыць: такія паездкі, маўляў, не вельмі частыя, а як у паўсядзённым жыцці? У такім выпадку напамню, што праграма кожнай савецкай школы — у горадзе яна ці ў вёсцы — уключае ўрокі музыкі, спеваў, выяўленчага мастацтва. Кампазітар з сусветным імем Дзмітрый Кабалеўскі распрацаваў спецыяльную праграму заняткаў па музыцы для вучняў 1—10-х класаў, якая ўведзена ва ўсіх савецкіх школах. У адной з маскоўскіх школ Дзмітрый Кабалеўскі сам вядзе гэтыя ўрокі. Такое вось непасрэднае шэфства над школьнікамі ажыццяўляюць і многія беларускія кампазітары.

Практычна ў кожнай школе ёсць харэаграфічныя, вакальныя, музычныя гурткі. Заняткі ў іх бясплатныя. У Савецкай краіне папулярныя розныя дзіцячыя клубы, якія называюцца Дамамі і Палацамі піянераў. Там у гуртках па інтарэсах школьнікі (таксама бясплатна) пад кіраўніцтвам кваліфікаваных педагогаў займаюцца тым, што ім па душы: шахматамі, музыкой, харэаграфіяй, прыродазнаўствам, касманаўтыкай, канструяваннем мадэляў. Прывяду адзін са шматлікіх прыкладаў такой творчасці. У павільёне «Юныя натуралісты і тэхнікі» на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР у Маскве дэманстраваліся шматлікія прыборы, створаныя рукамі юных умельцаў. Сярод іх — работы школьнікаў з Віцебшчыны. Дасканалы астранамічны прыбор для вымярэння вышыні сонца сканструявалі вучні Луначарскай сельскай сярэдняй школы. А ўмельцы абласной станцыі юных тэхнікаў змайстравалі складаны комплекс вучэбна-наглядных дапаможнікаў па электра-, радыётэхніцы.

Гэта самадзейная творчасць школьнікаў, для развіцця якой створаны вельмі спрыяльныя ўмовы. Ну а калі бацькі заўважылі, што

іх сын ці дачка сур'ёзна зацікавіліся музыкой, жывапісам, тэхнічнай творчасцю і маюць да гэтага здольнасці? Тады ў іх ёсць рэальная магчымасць уладкаваць сваё дзіця ў музычную ці мастацкую школу. Ёсць і спецыялізаваныя спартыўныя школы. Менавіта з іх пачыналі сваю сусветную славу маладыя беларускія гімнасты Ларыса Петрык і Нэлі Кім.

Пры навукова-даследчых інстытутах Акадэміі навук Беларусі працуюць школы юных фізікаў і матэматыкаў. Вучацца ў іх таленавітыя дзеці не толькі з Мінска, а і з усёй рэспублікі.

Фарміраванню дзіцячай асобы садзейнічаюць у нас і тэатр, кіно, тэлебачанне, радыё. Яны выконваюць эстэтычную і педагогічную ролю. Сельскі тэатр лялек я сустрэў, напрыклад, у саўгасе «Новае Палессе», што ў Салігорскім раёне. Тыдні пад назвай «Тэатр і дзеці» сістэматычна праводзяць у сельскай мясцовасці сталічны Тэатр юнага глядача, прафесійныя драматычныя тэатры рэспублікі.

Спецыяльна для дзяцей нядаўна пабудавалі кінатэатр у раённым цэнтры Капыль. Такіх прыкладаў у рэспубліцы нямала. Там, дзе дзіцячых кінатэатраў няма, абавязкова наладжваюцца кінасеансы для школьнікаў і дашкольнікаў. У дакладна вызначаны час яны таксама маюць магчымасць штодзённа ўбачыць і пачуць свае «дзіцячыя» праграмы па тэлебачанні і радыёвяшчанні.

Больш за 70 савецкіх выдавецтваў спецыялізуюцца на выпуску дзіцячай літаратуры. Такое нацыянальнае выдавецтва ёсць і ў нашай рэспубліцы. Дзеці маюць свае газеты «Зорка» і «Піянер Беларусі» і часопісы «Бярозка», «Вясёлка». Дарэчы, цэны на дзіцячыя білеты ў кіно і тэатры, а таксама на літаратуру для падлеткаў, школьнікаў і дашкольнікаў — вельмі нізкія. Білет у кіно, напрыклад, каштуе дзесяць капеек.

Наогул, умовы для ўсебаковага развіцця ў нас ствараюцца літаральна кожнаму дзіцяці амаль з калыскі. Вялікую ролю ў гэтым адыгрываюць, у прыватнасці, дзіцячыя сады. Яны ёсць ва ўсіх гарадах, на прадпрыемствах, у сялянскіх кааператывах. 80 працэнтаў выдаткаў на знаходжанне там дзяцей робіцца з дзяржаўнага бюджэту. У дзіцячым садзе, у калектыве аднагодкаў, пад кіраўніцтвам педагогаў дзеці не толькі харчуюцца і праводзяць час, пакуль іх бацькі вернуцца з работы. Іх знаёмяць з прыродай, займаюцца развіццём іх мовы, вучаць чытаць, развіваюць музычныя і мастацкія здольнасці. Настаўнікі адзначаюць, што сярод тых, хто паступае ў школу, выхаванцы дзіцячых садоў выдзяляюцца, як правіла, лепшым развіццём, лягчэй уваходзяць у новы для іх калектыв, маюць пачуццё таварыскасці.

Уважлівыя адносіны да дзяцей, іх патрэб і інтарэсаў, імкненне забяспечыць ім усебаковае развіццё — адзін з асноўных прынцыпаў гуманнага савецкага грамадства.

Петр СУДАКОЎ.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

ВАДА СТАНЕ
СМАЧНЕЙШАН

Вада, якой карыстаюцца мінчане, — адна з лепшых у краіне. Паднятая з падземных глыбін, прайшоўшая ачыстку, яна прыемная на смак, добра наталяе смагу. Але і падземныя рэзервуары не бязмежныя. Даводзіцца выкарыстоўваць для патрэб горада і адкрытыя вадасховішчы. Цяпер ваду з іх пачалі апрацоўваць азонам. На мінскім піўным водаправодзе пабудаваны цэх азаніравання. Усім працэсам кіруе электронна-вылічальная машына. Пробныя выпрабаванні пацвердзілі эфектыўнасць і надзейнасць устаноўкі.

АРШАНЦЫ
НА КАУКАЗЕ

У армянскім горадзе Арташат на мясцовай трыкатажнай фабрыцы група наладчыкаў армянскага завода «Легмаш» запусціла ў вытворчасць асновавязальную машыну для вырабу карункаў. Тут узводзіцца новы вытворчы корпус, які поўнасцю бу-

Трэцяе буйное прадпрыемства па выпуску сыравіны для выпрацоўкі хімічных валокнаў і нітак запушчана на Магілёўскім аб'яднанні «Хімвалакно». Гэта дазволіла хімікам забяспечыць прадукцыяй не толькі сябе, але і Курскае, а таксама Шосткінскае аб'яднанні.

У хуткім часе Магілёўскі лаўсанавы стане буйнейшым прадпрыемствам у свеце. Тут за год будзе выпускацца 240 тысяч тон хімічных валокнаў і нітак.

НА ЗДЫМКУ: лабарант-хімік А. МЕЛЬНИКАВА правярае якасць першай сыравіны, вырабленай на новым прадпрыемстве.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

ЗНАХОДЖАННЕ

Ў МІНСКУ

І. НОВІКАВА

17—18 сакавіка ў Мінску знаходзіўся намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР, старшыня Аргкамітэта «Алімпіада-80» І. Новікаў. З ім былі таксама іншыя кіруючыя работнікі Аргкамітэта.

Госці беларускай сталіцы пабывалі на рэканструюемым стадыёне «Дынама», дзе пройдзе гульні алімпійскага футбольнага турніра, азнаёміліся са станам гасцінчнай гаспадаркі горада, наведвалі алімпійскі спартыўны лагер «Стайкі».

У Савеце Міністраў БССР адбылася сустрэча І. Новікава з членамі Беларускага рэспубліканскага аргкамітэта «Алімпіада-80». На сустрэчы выступіў Старшыня Савета Міністраў БССР А. Аксёнаў.

І. Новікаў выказаў рад пажаданняў па свечасавому заканчэнню работ, звязаных з добраўпарадкаваннем сталіцы, стварэннем неабходнага сервісу для спартсменаў, журналістаў і гасцей Мінска.

САЦЫЯЛІСТЫЧНАЯ ІНТЭГРАЦЫЯ: ПЛЁН СУПРАЦОЎНІЦТВА

МАШЫНЫ ДЛЯ ЗЕМЛЯРОБАЎ

Развіваючы супрацоўніцтва ў галіне трактарнага і сельскагаспадарчага машынабудавання — вызначальнага фактара эфектыўнасці працы земляробаў, — краіны — члены СЭУ актыўна выкарыстоўваюць магчымасці міжнароднай спецыялізацыі і кааперавання вытворчасці. Гэта садзейнічала нарошчванню выпуску высокапрадукцыйнай сучаснай сельскагаспадарчай тэхнікі.

Стварэннем новых, дасканалых тэхнічных сродкаў займаюцца ў сацыялістычных краінах звыш 40 тысяч вучоных і інжынерна-тэхнічных работнікаў, 150 навукова-даследчых і праектна-канструктарскіх арганізацый. Больш чым на 350 заводах садружнасці выпускаецца каля дзвюх тысяч назваў машын і абсталявання, прызначаных для механізацыі сельскагаспадарчых работ.

Сумесныя разлікі і выпрабаванні мадэляў і ўзораў новай тэхнікі дазволілі прадпрыемствам краін — членаў СЭУ выпусціць за апошнія гады на палі дзесяткі новых тыпаў высокапрадукцыйных машын для апрацоўкі глебы,

пасеву, уборкі і пасляўборачнай апрацоўкі зярня, бульбы, цукровых буракоў, механізацыі жывёлагадоўчых ферм, для работ у садоўстве, агародніцтве і вінаградарстве.

Складанне сіл у распрацоўцы і вырабу неабходнай вёсцы тэхнікі дае многае: выйгрыш у часе і эканомію сродкаў, павышае якасць выпускаемай прадукцыі і эфектыўнасць працы на ўсіх стадыях работ. Так, усяго за два гады быў створаны камбайн КС-6, які не мае сабе роўных у буркаводстве. На запуск яго ў серыйную вытворчасць таксама паграбаваўся кароткі час — усяго адзін год. Вартасці ж гэтага ўсёнагоднага шасцірадлага самаходнага камбайна несумненныя. Ён дазваляе выключыць ручную працу на ўборцы караняплодаў, змяняе працу амаль 50 чалавек, значна скарачае тэрміны апрацоўкі пасеваў, прыносіць вялікую эканомію сродкаў. Цяпер тысячы такіх машын, створаных рукамі спецыялістаў ГДР і СССР пры ўдзеле НРБ, ВНР і ЧССР, ужо працуюць на палях краін — членаў СЭУ.

А між тым у ГДР, СССР і ЧССР поўным ходам вядуцца работы па далейшай мадэрнізацыі камбайна, доследныя ўзоры якога з'явіцца ў бліжэйшыя гады. Машына будзе адрознівацца яшчэ больш высокай прадукцыйнасцю, большай камфартабельнасцю для механізатараў і, што асабліва важна, дазволіць значна скараціць страты пры ўборцы ўраджаю.

Няма большай узнагароды для канструктараў, рабочых, тэхнікаў і інжынераў, якія ствараюць новыя машыны, чым высокая ацэнка іх тымі, каму яны прызначаны. «Калі да нас у кааператывы прыбылі два савецкія трактары К-700, — дзеліцца сваімі ўражаннямі трактарыст з Зоненберга (ГДР) Ф. Экард, — мы адразу за змену ўзаралі па 12 гектараў. Небывалы вынік. Такая вялікая выпрацоўка тлумачыцца не толькі волатаўскай сілай К-700, але і высокай прадукцыйнасцю плуга В-550, які спецыяльна выпускаецца для аснашчэння «Кіраўца» нашымі заводамі камбіната «Веймар».

Да гэтага трэба дадаць, што 1700 такіх трактароў у

дзе аснашчаны абсталяваннем, вырабленым у Оршы.

ДРЭНАЖ ПА-НОВАМУ

Серыйны выпуск новых беларускіх дрэнаўкладчыкаў асвоіла аб'яднанне «Мазырмалярамаш». Без капання траншэі машыны ўкладваюць на глыбіню да двух метраў пластмасвавыя трубы, якія аўтаматычна паступаюць у свідравіну, прабітую ў грунце спецыяльным прыставам. У выніку павялічваецца прадукцыйнасць працы меліяратараў. Прадукцыя парушэння ўрадлівасці глебы ад пачатых насыпаў, якія звычайна разраўніваліся на паверхні.

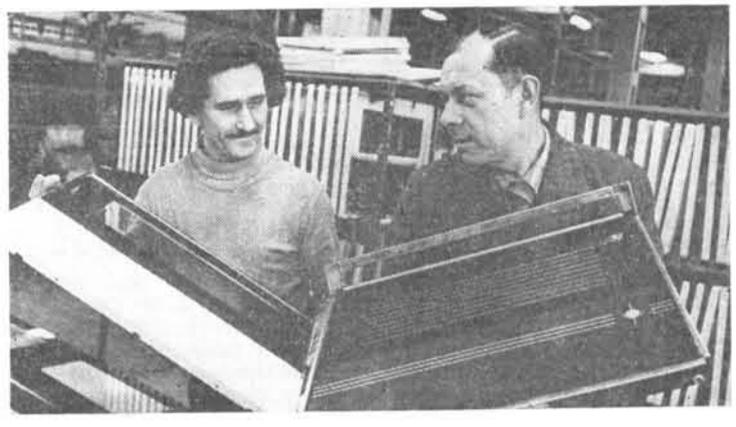
ВЯНОК ПЕСЕНЬ

Дзяржаўны народны хор Беларускай ССР добра вядомы ў Літве. На гэты раз яго калектыв паказаў новую цікавую праграму. Гледачы партовага горада Клайпеды цёпла прынялі харавую кампазіцыю «Вянок беларускіх народных песень». Глыбокае ўражанне пакінула і выступленне харэаграфічнай групы.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

ЗАВОД У ВЕСЦЫ

На базе цэха па вытворчасці гальванічнага абсталявання ў вёсцы Плотніца Столінскага раёна быў створаны завод ліцейнага абсталявання. У мінулым годзе тут выпушчана прадукцыя на 2,5 мільёна рублёў. Пастаўляецца яна не толькі ў многія гарады нашай краіны, але і ў В'етнам, Лівію. Прадпрыемства прадугледжана рэканструяваць, на што выдзелена 3 мільёны рублёў.

Першая старонка ў летапісу брэскага завода «Газаапарат» была напісана ў 1958 годзе. Тады маладое прадпрыемства выпускала да 20 бытавых пліт у дзень, а сёння з яго канв'ера сходзяць па 1250. На многа лепш стала і сама прадукцыя. Асабліва да спадобы прыйшлася гаспадыням новая пліта павышанага класу.
НА ЗДЫМКАХ: кантралёр зборачнага цэха Г. РАДЗЮК правярае пліту на герметычнасць і расходаванне газу; канструктар В. ВАСКРАСЕНСКІ (справа) і зборшчык І. ГАРДЗЕЕНКА каля новага вузла, зробленага са шкла; лінія па рэзцы рулоннай сталі.
Фота Э. КАБЯКА.

ЛЯКАРСТВА АД ПУСТАЗЕЛЛЯ

Ачысцілася ад пустазелля возера Камень на Віцебшчыне. І дапамагла гэта зрабіць рыба. Двухгодкі белага амура, запущаныя ў вадаём, хутка расправіліся з рагаліснікам і раскай, затым заняліся трыснягом, целарэзам, асакой. На трэці год яны пакінулі ў возеры толькі гарлачыкі. Затое рыбы ў вадаёме рэзка прыбавілася.

А на вадасховішчы «Чырвоная Слабада» ў Салігорскім раёне «канкурэнтам» пустазелля стаў далёкаўсходні рыс. Хутка развіваючыся, ён фарміруе магутную вегетацыйную масу, якая на мелкаводдзях «выжывае» іншую расліннасць, што не мае гаспадарчай каштоўнасці.

МЕТАЛІЧНЫЯ ЭЛЕВАТАРЫ

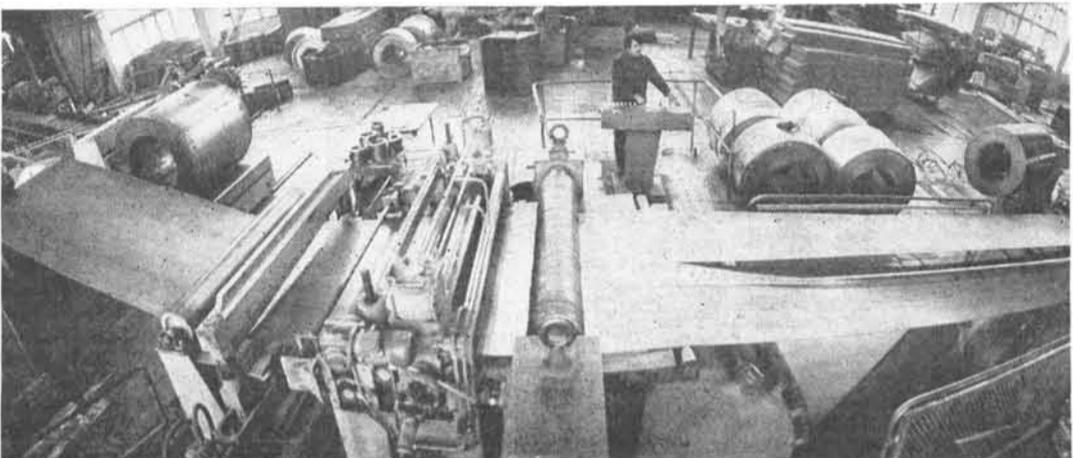
Металічныя збожжасховішчы незвычайнай канструкцыі прымуць сёлетні ўраджай у Беларусі. Першы такі элеватар ёмкасцю амаль дзесяць тысяч тон здадзены ў эксплуатацыю на Вілейскім камбікормавым заводзе. Ён эманціраваны з рулонных металічных «дываноў», вырабленых Мінскім доследна-механічным заводам. Яны абыходзяцца ўдвая танней за традыцыйныя цагляныя і жалезабетонныя складскія памяшканні, а на ўзвядзенне іх ідзе ўсяго некалькі тыдняў.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

цыбулі, чэхаславацкія хмелеборачныя камбайны, сядовыя трактары, венгерская тэхніка для ўборкі зялёнага гарошку, стручкоў перцу, кукурузаўборачныя аграгаты і машыны на ўборцы гародніны, польскія камбайны «Бізон-супер», бульбаўборачныя машыны, якія пастаўляюцца з ГДР, сеялкі і машыны для ўнісення мінеральных угнаенняў.

Яркім адлюстраваннем плённага супрацоўніцтва ў галіне сельскагаспадарчага машынабудавання служыць той факт, што на пачатку 1978 года трактарны парк у краінах — членах СЭУ дасягнуў 3,5 мільёна адзінак, у пяць разоў перавысіўшы ўзровень 1950 года, колькасць збожжаўборачных камбайнаў перавысіла 820 тысяч (павялічыўшыся адпаведна больш чым у чатыры разы), прымяненне мінеральных угнаенняў з выкарыстаннем новай тэхнікі ўзрасло за той жа перыяд у адзінаццаць разоў.

Работа спецыялістаў дзяржаў сацыялістычнай садружнасці падпарадкавана цяпер задавальненню да 1985 года аптымальных патрэбнасцей сельскай гаспадаркі краін — членаў СЭУ у трактарах, асноўных сельскагаспадарчых і меліярацыйных машынах, у абсталяванні, неабходным для сучасных метадаў выдзелення жывёлагадоўлі.
Барыс РАБАЎ, аглядальнік АДН.

сельскія навіны

ГАРАДКІ МЕЛІЯРАТАРАЎ

Маладыя механізатары і спецыялісты, што прыбылі на работу ў Клецкае будаўніча-монтажнае ўпраўленне, адразу ж атрымалі добраўпарадкаванае жыллё. Яны пасяліліся ў гарадкі меліяратараў, непадалёку ад вёскі Завостравічы. У дамах з усімі выгодамі тут жыве ўжо звыш 250 сем'яў. Адкрыты клуб, гандлёвы цэнтр, дзіцячы сад, школа.

Для работнікаў гэтага будаўніча-монтажнага ўпраўлення, якое абслугоўвае некалькі раёнаў Мінскай і Брэскай абласцей, створаны добрыя ўмовы таксама на месцах працы. Ёсць інтэрнаты і сталовыя, абсталяваны чырвоныя куткі з тэлевізарамі, музычнымі інструментамі, настольнымі гульнямі. Усё гэта садзейнічае прытоку моладзі, замацаванню кадраў. За апошнія гады Клецкае БМУ асушыла звыш 50 тысяч гектараў забалочаных зямель, пабудавала буйныя рыбгасы «Лактышны» і «Чырвоная Слабада».

У Беларусі праяўляецца вялікі клопат аб меліяратарах, якія часта працуюць у малаабжитых месцах. Толькі за апошні год яны атрымалі каля ста тысяч квадратных метраў жылля, пяцьсот інтэрнатаў, трыста сталовых.

АТАРЫ НА КОМПЛЕКСАХ

Буйнейшым на Гродзеншчыне стала міжгаспадарчае прадпрыемства па вытворчасці бараніны і воўны, створанае на базе калгаса «Усход» Навагрудскага раёна. Яно налічвае каля сямі тысяч авечак. Дзякуючы вялікай плошчы культурных сенакосаў і пашаў, высокім ураджаям, жывёла забяспечана паўнацэннымі збалансаванымі рацыёнамі грубых, сакавітых і канцэнтраваных

кармоў. Ад кожных ста магак за год атрымана 115 ягнят, а настрыг воўны ад авечкі перавысіў 4 кілаграмы. Авечкагадоўля дала добры прыбытак, ён ідзе на далейшае развіццё галіны.
Жывёлаводы рэспублікі прымаюць меры для інтэнсіфікацыі авечкагадоўлі. Дзейнічае 90 механізаваных міжгаспадарчых комплексаў, на кожным з якіх утрымліваецца не менш трох тысяч авечак. Да канца пяцігодкі будаўніцтва такіх прадпрыемстваў па вытворчасці бараніны і воўны на прамысловай аснове завершыцца ў астатніх раёнах.

СТВАРАЮЦА ЖЫЛЛЁВЫЯ КААПЕРАТЫВЫ

Задаволены кватэрамі, пабудаванымі жыллёвым кааператывам, наваесёлы саўгаса «Брыльва» каля Гомеля. У кожнай — на два-тры пакоі, усе камунальныя выгоды.

Гаспадарка, якая ператварылася ў аграпрамысловы комплекс, атрымлівае за год каля мільёна рублёў прыбытку і буйныя сумы расходу на будаўніцтва. На цэнтральнай сядзібе падняліся кварталы катэджаў і шматкватэрных жылых будынкаў. Дом культуры, дзіцячы сад, магазіны. Пасёлак працягвае расці. Акрамя цэнтралізаваных асігнаванняў на будаўніцтва, выкарыстоўваюцца сродкі саміх рабочых і служачых саўгаса. Гэта не накладна: штомесячны бюджэт сям'і з трох-чатырох чалавек перавышае трыста рублёў. Людзі ўносяць у кааператыв менш палавіны кошту кватэры, а астатнюю суму выплачваюць у кредит. Гаспадарка вынайшла і рэсурсы будматэрыялаў, вылучыла транспарт для іх дастаўкі.
Жыллёвыя кааператывы становяцца папулярнымі ў многіх гаспадарках Гомельшчыны. Тут з пачатку пяцігодкі разам з па-

велічэннем аб'ёмаў будаўніцтва за кошт дзяржаўных і калгасных капіталаўкладанняў узведзены дамы агульнай плошчай каля трохсот тысяч квадратных метраў на сродкі сельскага насельніцтва. Архітэктары працавалі праекты будынкаў, што вызначаюцца зручнасцю і эканамічнасцю. Прадпрыемствы сельскай будіндустрыі наладзілі выпуск канструкцый і вырабаў для індывідуальнага будаўніцтва, выдзелілі брыгады, якія абслугоўваюць заказчыкаў.

ВІЛЬГАЦЬ ВАРТУЮЦЬ АЎТАМАТЫ

Падземныя воды ў Брэскай вобласці пастаўлены на службу ўраджая. У пойма ракі Осіпаўка меліяратары ўвялі ў дзеянне першы ў рэспубліцы ўчастак вертыкальнага дрэнажу. Шчыліны, прабураныя на 40-мятровую глыбіню, з дапамогай аўтаматыкі і тэле механікі падтрымаюць патрэбную норму вільгаці за кошт адпампоўкі грунтовых вод вясной і ў час зацяжных дажджоў. У засуш-

лівы перыяд напоўніцца басейн, і вада праз помпавую станцыю паступіць да дажджавальных аграгатаў.

Новы ўчастак увайшоў у аўтаматызаваную асушальна-вільгатніальную сістэму, якая ўключае вадасховішча і сетку магістральных каналаў са шлюзамі і пераўтварыць 50 тысяч гектараў балот. Гаспадаркі Маларыцкага і Жабінкаўскага раёнаў удвая расшыраць свае ворыўныя ўгоддзі.

У Беларусі, дзе толькі з пачатку пяцігодкі абноўлена звыш паўмільёна гектараў зямель, меліяратары не абмяжоўваюцца простым асушэннем. Яны ствараюць сістэмы двух-баквага дзеяння, якія дазваляць надзейна рэгуляваць вільготнасць глебы аўтаматычна. З гэтай мэтай закрыты дрэнаж спалучаецца з дажджаваннем, павялічваецца будаўніцтва пільдэраў. Сотні сажалак і вадасховішчаў з'явіліся ў асноўным на малых рэках. На Палескай доследна-меліярацыйнай станцыі і аб'екце «Лясное» пачалі выкарыстоўвацца распрацаваныя вучонымі матэматычнымі мэдэлі прагназіравання і аўтаматызаванага кіравання не толькі водна-наветраным, але і цеплавым, пажыўным рэжымамі глебы.

Працаўнікі калгаса «Заветы Леніна» Столінскага раёна завяршаюць вывазку арганічных угнаенняў на палі. Яны назапасілі іх ужо звыш сарака тысяч тон. Гэта значна больш, чым за такі ж перыяд леташняга года.
НА ЗДЫМКУ: ідзе вывазка ўгнаенняў.

ШКОЛА ВОПЫТУ

У Бараўляны пад Мінскам з'ехаліся кіраўнікі службы здароўя і ўрачы з усіх саюзных рэспублік, Масквы і Ленінграда. Разам са сваімі

беларускімі калегамі яны вывучалі на працягу двух дзён дзейнасць рэспубліканскага шпітала інвалідаў Айчынай вайны.

Даўно замацавалася за шпіталем у Бараўлянах слава лепшай у краіне спецыялізаванай лячэбна-прафілактычнай установы для франтавікоў і партызан. Больш

за 6 тысяч інвалідаў і ветэранаў Вялікай Айчынай паправілі ў ім здароўе, атрымалі ўсебаковую дапамогу толькі за адзін мінулы год.

Неўзабаве, пасля збудавання новага корпусу на 300 месц, шпіталь зможа значна расшырыць дапамогу былым воінам, якія заслужылі сваёй ратнай справай асаблівую любоў і ўдзячнасць народа.

З дакладамі на ўсесаюзным форуме ў Бараўлянах выступілі кіруючыя работнікі саюзага і рэспубліканскага міністэрстваў аховы здароўя, вядучыя спецыялісты шпітала, прадстаўнікі навуковых цэнтраў і прадпрыемстваў рэспублікі, звязаных з вырашэннем медыка-сацыяльных праблем абслугоўвання інвалідаў і ветэранаў вайны.

ПРОТИВОСТОИТ ЛИ МАРКС ЛЕНИНУ?

СОЕДИНЕНИЕ РЕВОЛЮЦИОННОЙ ТЕОРИИ И РЕВОЛЮЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ

Рассматривая вопрос о роли и месте деятельности В. И. Ленина в истории современного общества, многие западные исследователи стремятся прежде всего как бы отграничить, отгородить его творчество от творчества К. Маркса. При этом нередко утверждается, что если Карл Маркс уделял внимание теоретической стороне проблем общественного развития, то В. И. Ленин, мол, был прежде всего **практиком**. Соответственно этому подчеркивается, что если Маркс придавал решающее значение **объективным** предпосылкам и факторам борьбы за социализм, то В. И. Ленин отдавал якобы предпочтение **субъективному** фактору — роли классов, партий, и в первую голову революционной партии пролетариата.

В этих, нередко весьма категорически формулируемых положениях истина и ее антипод соединены по принципу «ложка правды в бочке неправды».

Бесспорно, К. Маркс уделял огромное внимание теоретическому обоснованию революционной борьбы за социализм, анализу (это также соответствует действительности) объективных предпосылок и факторов этой борьбы. И это естественно в силу не только личных качеств и склонностей К. Маркса, но прежде всего особенностей исторической эпохи, в которую он жил и работал.

Сами объективные предпосылки и факторы борьбы за социализм, о которых идет речь, в то время еще далеко не созрели (об этом не раз писали и сам К. Маркс, и Ф. Энгельс). Социалистическая революция еще не могла поэтому осуществиться. Но она назревала, и готовить к ней рабочий класс было необходимо. Важнейшей в ту пору частью этой подготовки были, вполне понятно, разработка теоретических сторон вопроса, **теоретическое обоснование** необходимости социализма, доказательство исторической неизбежности возникновения общества на эту ступень его развития, выяснение общих условий осуществления этого процесса. Речь шла о **величайших научных открытиях** К. Маркса и Ф. Энгельса, о подлинном перевороте, совершенном ими в развитии общественных наук.

Можно ли утверждать, что Карл Маркс был своего рода чистым теоретиком? Простое ознакомление с его биографией легко демонстрирует беспочвенность такого предположения. Практическая революционная деятельность занимала в его жизни весьма заметное место, достаточно напомнить, что именно он вместе с Ф. Энгельсом был основателем и руководителем первых двух революционных организаций международного пролетариата, можно сказать, его первых двух революционных политических партий — «Союза коммунистов» и «Международного товарищества рабочих». Можно упомянуть в этой связи о прямом (и весьма активном) участии основоположников марксизма и в революциях 1848—1849 годов, и в организации международной кампании солидарности с Парижской коммуна и т. д.

Итак, **органическое единство** научно-теоретической и революционно-практической работы, изучения объективных предпосылок борьбы за социализм и пристальнойше-

го внимания к субъективному фактору этой борьбы — рабочему классу, его политической партии. Таково подлинное содержание жизни и деятельности К. Маркса. И точно таким же было содержание жизни и деятельности В. И. Ленина.

На долю В. И. Ленина выпало жить и работать в эпоху перехода от капитализма свободной конкуренции к монополистическому капитализму, когда вопрос о социализме из вопроса теоретического превратился в злободневный практический вопрос, когда революция, социалистическое обновление общества оказались насущной задачей для пролетариев России, а затем и других стран. Естественно поэтому, что В. И. Ленину пришлось уделить первоочередное внимание подготовке решения, а затем самому решению этой задачи. В. И. Ленин стал создателем и руководителем первой революционной партии рабочего класса, решительно взявшей курс на осуществление социалистической революции, организатором и вождем этой революции, главой правительства первого в истории социалистического государства. На этом основании его и характеризуют нередко как преимущественно практика, политика, а не теоретика. И на этом же основании его противопоставляют К. Марксу.

Но справедлива ли такая характеристика и верно ли такое противопоставление? Достаточно, как и в случае с К. Марксом, вчитаться в биографию В. И. Ленина, в его труды, чтобы убедиться в неправомерности и того, и другого.

Решение задач подготовки и осуществления революции требовали огромной научно-теоретической работы, глубочайших исследований практически во всех основных сферах общественных наук. В новую эпоху повтора старых, относящихся к другому времени — пусть стопроцентно верных тогда, — истин и выводов могло привести к серьезным неприятностям. Более того, перед революционерами в начале нашего века встала масса новых, вообще никогда ранее не встававших вопросов, таких «простеньких», например, как: возможно ли осуществить революцию в одной, отдельно взятой стране? И на эти вопросы надо было дать теоретический ответ — ответ верный, взвешенный, учитывающий все стороны дела.

Глубочайшие ленинские разработки в области философии, политической экономии и научного социализма, его открытия, касающиеся сущности начавшейся новой эпохи, сущности и исторических особенностей империализма, характера и специфических черт революционного процесса в первые десятилетия XX века и т. д., — все это признается современным научным миром (причем не только учеными-марксистами) как выдающийся вклад В. И. Ленина именно в разработку коренных проблем общественных наук.

В. И. Ленин обосновал историческую необходимость, определил социально-политические рамки и специфические черты **переходного периода** от капитализма к социализму — периода революционного преобразования обще-

ства, замены капиталистической частной собственности на основные средства производства собственностью общественной, ликвидации эксплуататорских классов и преодоления порождаемых их господством социальных антагонизмов. Сегодняшние условия — и на Западе, и на Востоке — во многом несхожи с российскими. Но разработки В. И. Ленина содержат такое богатство идей, предложенных относительно форм и методов борьбы за социализм, что они могут дать путеводную нить в любых условиях, в любой стране. Разумеется, только нить. Все же остальное — конкретные приемы и детали великой работы по «введению социализма» — призваны разработать самостоятельно каждая революционная партия, каждый народ.

В наши дни, по понятным причинам, огромный интерес вызывают соображения В. И. Ленина о закономерном прохождении социализма, первой фазы коммунистической формации, через качественно различные этапы (построение социализма в основном и развитое, зрелое социалистическое общество). Наконец, огромное теоретическое (а теперь все более и практическое) значение имеет продолжение В. И. Лениным разработки учения К. Маркса и Ф. Энгельса о двух фазах коммунистической формации, о путях перехода от первой из них ко второй.

Хотя, конечно, многие элементы разработанного В. И. Лениным в 20-е годы курса на строительство нового общества были продиктованы особенностями обстановки того времени, в его трудах того периода сформулированы и такие принципы социалистической экономики и политики, которые сохраняют свое значение и в наше время.

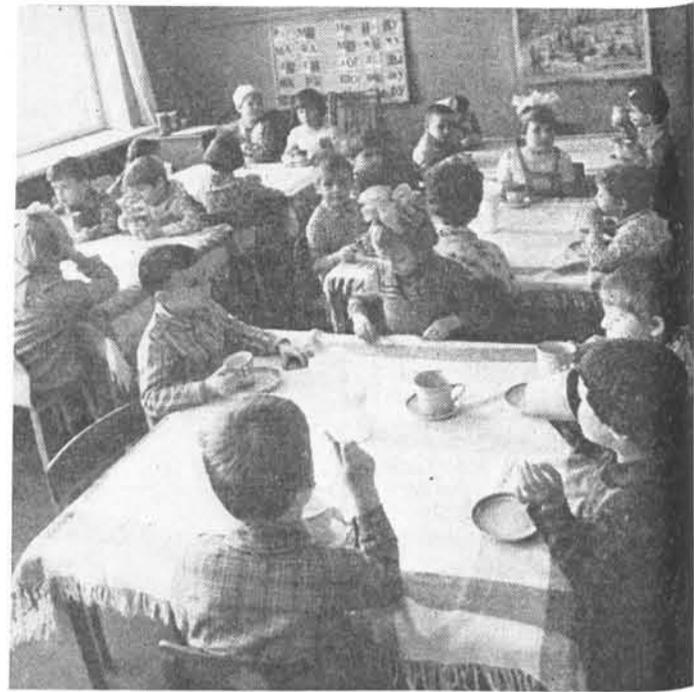
Невозможно умалить значение ленинских положений о растущей роли партии и принципах ее политики в период строительства социализма; о соотношении между партийной и государственной деятельностью, между деятельностью партии и общественных организаций трудящихся; о единстве партии и народа как основе прочности социалистического общества, социалистического строя.

В. И. Ленин любил повторять одну мысль: важная предпосылка успеха деятельности борцов за социализм — это «соединение революционной теории с революционной политикой». И сам он был постоянно верен сформулированному им принципу, тому самому, которому всю свою жизнь следовал и К. Маркс.

Именно такой подход и позволил В. И. Ленину разработать идейно-теоретическую и одновременно политическую основу подготовки и осуществления социалистической революции, добиться такого соединения рабочего движения с революционной теорией, которое позволило российскому пролетариату подняться до уровня гегемона общественного развития, до уровня творца нового общественного строя.

В этом и состоит важнейший, определяющий элемент вклада В. И. Ленина, ленинизма в мировое общественное развитие.

Вадим ЗАГЛАДИН.
(АПН).

Клопатамі і ўвагай акружаны дзеці хлебарабаў у калгасе імя Чырвонай Арміі Віцебскага раёна. Нядаўна тут пабудавана новая школа. А самыя маленькія жыхары пасёлка наведваюць дзіцячы сад-яслі. Больш за 100 малых дзяцей пад апекай уважлівых выхаватэляў, пакуль працуюць на палях і фермах. На сродкі калгаса набываюцца цацкі, пасцельныя рэчы, абсталяванне.
НА ЗДЫМКУ: у садзіку час абеду.

Што? * Як? * Чаму?

ЖАНОЧАЯ КАНСУЛЬТАЦЫЯ

«Выратаваць, аздаравіць самы выток жыцця — жанчыну, захаваць маці, якая з'яўляецца калыскай чалавечтва», — так пісаў у XIX стагоддзі вядомы рускі вучоны-медык В. Снегіроў аб адной з галоўнейшых задач грамадства. Гэты гуманны заклік вучонага меў надзвычайную актуальнасць. Цяжкай і бязрадаснай была доля жанчыны-маці і яе нованароджанага дзіцяці ў царскай Расіі. Ад родаў штогод паміралі 30 тысяч жанчын. Усяго 9 жаночых кансультацый існавала ў вялікай краіне да рэвалюцыі. Карыстацца імі маглі толькі выбраныя.

Нездарма гаворыцца, што па адносінах грамадства да жанчыны можна меркаваць аб самім грамадстве. Сацыялістычнаму грамадству ўласціва любіць да маці, павага да жанчыны, клопат аб будучым пакаленні. Сведчанне гэтага — дзяржаўная сістэма родадапамогі, рост сеткі акушэрска-гінекалагічных устаноў, важным звяном якой з'яўляецца жаночая кансультацыя.

Што ж з сябе ўяўляе жаночая кансультацыя і якую дапамогу яна аказвае сваім пацыентам?

Гэта спецыялізаваная медыцынская ўстанова, куды па месцу жыхарства можа звярнуцца любая жанчына і атрымаць неабходную дапамогу, параду. У гарадах, напрыклад, такіх устаноў — па некалькі дзсяткаў. І практычна кожная жанчына знаходзіцца пад наглядом урачоў «свайей» кансультацыі. Вынік такога нагляду асабліва адчуваюць на сабе будучыя маці. Імяны яны — галоўны аб'ект увагі і клопату з боку медыцынскіх работнікаў.

Кожная цяжарная жанчына абавязкова павінна наведаць зубнога ўрача, акуліста, тэрапеўта. Дарэчы, гэтыя спецыялісты выдуць прыём у жаночай кансультацыі.

Часам самі пацыенткі здзіўляюцца і пытаюцца, навошта ім столькі праверак, калі самаадчуванне добрае. Але практыка паказала, што імяны поўнае абследаванне будучай маці дазваляе ў далейшым пазбегнуць якіх-небудзь ускладненняў і нечаканасцей. Таму ўрач-гінеколаг старанна сочыць за вынікамі абследаванняў, накіроўвае дамоў да пацыенткі акушэрку, якая знаёміцца з умовамі яе быту.

У кансультацыі праводзяцца і спецыяльныя заняткі «школы мацярынства», дзе слухачкі могуць атрымаць усе неабходныя ім у будучым веды. Тут жа вопытныя спецыялісты займаюцца з цяжарнымі жанчынамі лясчэбнай фізкультурай.

За 56 дзён да родаў, а ў далейшым на 56 — пасля, ёй выдаюць бальнічны лісток — вываленне ад работы, які поўнасьцю аплачваецца дзяржавай.

Урачы кансультацыі, якія сочаць за цяжарнасцю жанчыны, нясуць поўную адказнасць за яе здароўе і здароўе будучага дзіцяці. Нават пры нязначным недамаганні пацыенткі або неспрыяльных даных чарговага абследавання яе неадкладна накіроўваюць на стацыянарнае лячэнне.

Такое стаўленне да жанчыны прывяло да таго, што смяротнасць маці ад родаў стала вельмі рэдкай з'явай, адзінакавымі выпадкамі. А ўзровень дзіцячай смяротнасці ў нашай рэспубліцы значна ніжэйшы, чым у высокаразвітых капіталістычных краінах — ЗША, ФРГ, Італія.

У разнастайнай дзейнасці кансультацый асабліва ярка працягваюцца прафілактычныя прынцыпы савецкай медыцыны. Таму ў справе аховы здароўя жанчын тут вялікую ролю адыгрывае санітарна-асветніцкая работа. Урачы кансультацыі сістэматычна праводзяць лекцыі і гутаркі, вечары пытанняў і адказаў, арганізуюць перасоўныя выстаўкі, выпускаюць насэнцавы газеткі.

З мэтай прафілактыкі захворванняў на буйных прадпрыемствах, дзе многа жанчын, кансультацыі арганізуюць свае ўчасткі абслугоўвання, назіраюць за захаваннем гігіенічных умоў працы, вывучаюць асаблівасці вытворчасці.

Вяўленню тых або іншых захворванняў садзейнічаюць і прафілактычныя агляды, якія кансультацыі арганізуюць у раёне абслугоўвання. Праводзяцца яны не радзей аднаго разу ў год, часам непасрэдна на прадпрыемствах, у саўгасах і калгасах.

Тысячы жаночых кансультацый працуюць сёння ў нашай краіне. Гэтыя ўстановы па праву карыстаюцца аўтарытэтам у сваіх пацыентах — сюды ахвотна ідуць за парадамі і дапамогай, ведаючы, што заўсёды яе атрымаюць.

You began as a writer for adults. Why do you write for children now?

Apparently, each writer associates the best in his work and the innermost thoughts which go with it with the future. Our future is children. It has long been observed that many authors begin to write for children when they become parents. So did I. My first fairy tales in verse were written for my son and daughter. Well, and when my grand-daughters were born I proceeded to write for children with still greater interest and enthusiasm. When the republic launched its children's magazine *Vyasyolka* I became its Editor-in-Chief, a post I held for seventeen years. Those were my happiest years, the years of my intensive communion with the inexhaustible source of creation—the world of childhood, invention, fantasy, play, magic, surprise and unquenchable thirst for learning.

Why do you prefer the fairy tale in your writings for children?

The fairy tale is the favourite literary genre of children of any age, which has been in existence for thousands of years and has never lost its value for moral and aesthetic education. The presence in the literature of each people of the widely developed genre of fairy tale furnishes evidence that folk thinking is an intensive process.

The creation of the modern fairy tale is one of the conditions of enrichment of children's literature. I mean precisely the modern fairy tale. But what does its modernity consist in? Currently, the question creates a controversy. I believe it is a profound delusion to say that the main object of the fairy tale in our days is technological pro-

gress. Paradoxically enough, this progress, which no doubt stimulates the fairy tale, so to speak, destroys its magic. The flight aboard the magic carpet was a fairy tale while a flight aboard a plane or a rocket is already a reality. The moon had always been a fairy tale "character" but when man stepped on its surface

self-expression, stimulate his creative activity by planting in his mind the concept that there is no limit for man and his constructive potential. Through the fairy tale the child learns the world by his mind as well as by his heart. Although he knows that in reality there is no bad witch, nor Little Red Riding

miraculous effect of the word which is inherent in childhood alone. It is precisely the child who is positive that, knowing the secret of the word, he can become an all-powerful magician. In addition to fairy tales for tiny tots, I have written a book entitled *Read and Draw*. Turning to the genre of funny

favourite books are above all treasures of the immense experience of human education, forming the most intensive, the most creative part of education. I was happy to be friends and to collaborate with the outstanding educator Vasil Sukhomlinsky.

It was not without his beneficial influence that I entered the world of the school, the complex world of the modern child. Not being a trained educator and undoubtedly taking risks, I gave several extra-curricular lessons in school. These lessons of mine, largely imperfect—lessons of cheerful mathematics, of sly merry word lore, of fairy tales—were broadcast on TV. I felt like showing how great a potential still remains untapped by our school in the most important element of education—in the encouragement of the creative and emotional activity of each pupil.

Concerned with how to communicate to the class as much information as possible but failing to establish contact with his pupils, the teacher will find it extremely difficult to attract the children's interest to his subject. Meanwhile, each school lesson, if approached creatively, is a magical, fairy-like kingdom of knowledge, mysteries and discoveries. Children thirst for learning with enthusiasm, with joy.

My recent book, *Children and Us*, touches on various aspects of child-adult relationships. I have prepared another book for the press. It will be entitled *Lessons*. But it will not owe its appearance to those several lessons which I gave in school. It will mainly be a book about the lessons which I was given by life, about people whom I gratefully remember and think of as my teachers.

"MAGICIAN'S MY JOB"

*VASIL VITKA was born in 1911, in the village of Yevlich, in the Minsk province. He was a factory worker, studied at a trade and technical school, and began to work in newspapers. During the Great Patriotic War, he worked for the Soviet Byelorussia newspaper, for the satirical journal *Partisan's Cudgel*, and for the newspaper and poster publication *Crush the Fascist Swine!* Since the children's paper, *The Rainbow*, was first published in Byelorussia, he has been its permanent editor.*

His first verses were published in 1928, and his first book of verses came out during the war, in 1944.

He works a great deal in the field of poetry for children, and has published numerous books of stories and verse for the younger readers, which have earned him great popularity.

He is laureate of the State Prize of the BSSR.

In 1978 the International Jury for the Hans Christian Andersen Prizes awarded Vasil VITKA, a well-known Byelorussian writer, an International Diploma and put his name on the Roll of Honour for his fairy tales, which had been voted an outstanding model of literature of international significance. After he received it at the beginning of this year journalist Anatoli Stuk interviewed the writer.

the fairy tale element disappeared. The fairy tale always was and remains ahead of reality. It is inconceivable without new concepts. Whatever its plot, it is always distinguished by a bold innovative look into the future. The fairy tale contains bold moral and social ideals. The feelings which are evoked in the child under the impression of fairy tale images spur his thought, develop his urge for individual

Hood, nor Ivanushka the Fool, the child easily distinguishes good from evil in these images, shaping his own attitude to these moral categories.

However, after writing more than one fairy tale, I realized that all the other genres of child-oriented writing are equally important. In lullabys, games, riddles, counters, punlike tongue-twisters I constantly admire the eternal naive faith in the

folk stories I compiled another book, *Ladushki-Ladki*.

It is known that you pay great attention to questions of education. What feeds your interest?

In our day a children's writer cannot remain unaware of the urgent educational problems facing the modern school and the modern family.

The best achievements of children's literature, its popular and

VASIL VITKA

THE FLUTE-PLAYER

Down he sat beside the spring,
Took his flute out on its string.

Toot, toot, toot—the flute notes sound,
Echoes flying all around.

When he tired of his play,
Down beside an oak he lay.

On a twig his flute he tied,—
Fell asleep upon his side.

Rolled onto his back, what's more,
Like a pig began to snore—

Scared, the oak shook every bough—
Bang, the flute fell on his brow!

Now he could no longer snooze,
Nursed his bump and aching bruise.

When at last he found his wits,
Saw the flute all smashed to bits.

Took the string, and up he stood,
Went off weeping through the wood.

"Where am I to go to now?
I must catch a grouse somehow."

Crept up slowly, like a snail,
Caught a black grouse by the tail.

From a quill he cut a flute:
"Oh! I'll try it—toot, toot, toot."

All's well that ends well, so they say:
I shall pipe round the village today.

Soon as my toot through the doorway
flies—
From the huts they'll bring me pies.

Toot-toot-toot, my flute I ply—
Each one brings me out a pie:

Mama brings—a bilberry pie,
Papa brings—a blackberry pie,

Uncle brings—a kidney pie,
Auntie brings—a pigeon pie,

Grandad brings—a rhubarb pie,
Grandma brings—a gooseberry pie.

Sister brings—a custard pie,
Brother brings—a pumpkin pie,

Nephew brings—a pipkin pie,
Neighbour brings—a chicken pie,

I gather a pie at every gate—
How many baskets? Forty-eight!

They would bring me still more pies,
Only already I'm up to my eyes!

Stop your tooting, flute, I say—
No more room for pies today!

They all helped—relations dear,
And my friends from far and near.

Tried to harness up a horse—
He couldn't pull the pies, of course!

Then they stopped a passing truck—
"Too big a load for me. Bad luck!"

Then they asked a tip-up lorry—
"Motor's not strong enough. Very sorry!"

Just then past a mosquito flew,
A mighty mosquito he was, too!

Straight away he made a start,—
Off he buzzed with pies and cart.

"Fine, mosquito! Well done, friend!"
There the story has to end.
1962

MISSEL-THRUSH

Tell us why, dear missel-thrush,
You're so healthy and robust?

— I pecked rowan-berries each day,
Got my vitamins that way!

GOOD SIGNS

All drivers, and those on foot, as a rule,
Such well-known signs are watching:
"Be careful—Men at work. Go slow!"
"Be careful—Children crossing!"

The lorries all start slowing down,
The cars their brakes applying:
"Be careful—Seedlings freshly sown!"
"Be careful—Fledglings flying!"

And having seen how the "crocodile"
trots,

Grown-ups all smile their finest:
"Good morning, kindergarten tots!"
"A happy outing tinies!"

And even the sun's more bright and gay,
As he looks down from on high,
For these are the folk of the future day,
Who are finding their way to the sky.

So therefore let them always show,
These good signs on our way:
"Be careful—Men at work. Co slow!"
"Be careful—Children at play!"

HARDENING

A simple, trusting youth, naive, untaught,
I yearned to know the secrets of the
forge.

Beneath such ringing hammer-blows,
I thought
That life itself would all for me disgorge.

So taught me lame Vladim, one of
our folk,
Our blacksmith, who was nick-named
"one-and-six."
Still memory curls around me warm
dark smoke,
And with it busy blows reechoing mix.

They came then to the forge from far
and near,
One with a tyre, another with a share—
"Hey, sonny, blow the fire up—treadle
here!"
The bellows sang—a wonderful affair!

And sometimes to the smith they'd
lead a horse
For shoeing. I knew straightway what
to do—

I'd file the nails, and forge the heads,
of course,
And offer up with tongs the red-hot shoe.

Before the harvest what hot times
we had!
From distant hamlets, fifteen versts
away,
They'd bring their sickles to be toothed,
then lad,
I got no proper sleep for many a day.

And so the fire was never dimmed,
nor died,
Vladim gave me the forge when he had
done,
And so the leather apron round I tied,
And forged my first real horse-shoe on
my own.

I grasped the trade—and there was but
one thing
Which up till now I could not quite
conceive—
Although the years have passed, spring
after spring,
My troubled memory it will not leave.

NICOLO PAGANINI

The fiddle-bow dumb night in twin
halves slashed.
The storm rolled on. The seagull
in despair
Screamed to its young. The lightning
flashed
And doused in ocean depths its livid glare.

Then from the deep there surged and
spread
The waves, in bounding circles, far
and wide.
And there we caught the gleam through
years long dead
Of one small trembling sail on
memory's tide.
The beating waves tore at the shore
of time,
But were exhausted, weakened, fell apart;
And in our morning light, from farthest
clime,
A ship sailed on the course set by man's
heart.

1940

МІКРАРАЁН УСХОД — «ВАРОТЫ» МІНСКА

МАСТАК СУПРАЦОЎНІЧАЕ З АРХІТЭКТАРАМ

Летась у Мінску 20 тысяч сем'яў адсвяткавалі навааселле. І нягледзячы на тое, што будаўніцтва вядзецца на прамысловай аснове высокімі тэмпамі і кватэры навааселы атрымліваюць у «тыповых» дамах, мінчане лічаць, што ўсе раёны беларускай сталіцы па-свойму непаўторныя і арыгінальныя: строга прыгажосць Ленінскага праспекта — цэнтральнай магістралі горада і вузкія завулькі раёна старажытнай Нямігі, сучасныя шматпавярховыя вежы Серабранкі і размешчаны амаль у лесе Зялёны Луг. І справа не толькі ў асаблівай для кожнага раёна планіроўцы...

Архітэктары горада ўсімі сродкамі імкнучыся пазбегнуць шаблону, надаць кожнай вуліцы, кожнаму дому сваё аблічча. — гаворыць Аксана Ткачук, загадчыца аддзела вонкавага афармлення і малых архітэктурных форм Галоўнага архітэктурна-планіровачнага ўпраўлення Мінска. — І тут на дапамогу архітэктарам і будаўнікам прыходзяць мастакі і скульптары. Жывую цікавасць выклікала работа мастака Аляксандра Кішчанкі і архітэктара Георгія Сысоева ў новым мінскім мікрараёне Усход-1.

Гэты мікрараён служыць своеасаблівым «варотам» Мінска з боку Маскоўскай шашы: яркія, багатыя фарбы вялікай мазаічнай кампазіцыі на тарцах чатырох 17-павярховых будынкаў відаць здалёк. Нават у пахмурны дзень ствараецца ўражанне, што над Мінскам сонца — гэта са сцяны на сцяну перакінуў Кішчанка рознакаляровыя аркі-вясёлкі. З імі гарманічна спалучаюцца кругі і медальёны, у якіх мастак размясціў мноства сюжэтаў. Тут беларускія партызаны, савецкія воіны, фігуры сейбіта і касманаўта. На двух сярэдніх тарцах паказаны чалавек-творца. Есць кампазіцыя, прысвечаная мастацтву, ведам, мудрасці, народнай творчасці. А ў самым буйным медальёне па цэнтру, на кожнай сцяне — фігура жанчыны з хлопчыкам, запазычаная са старажытна-

га герба Мінска і сімвалізуючая пераемнасць пакаленняў.

Афармленне мікрараёна Усход-1 — не першая работа беларускага мастака-манументаліста Аляксандра Кішчанкі. Да гэтага ён зрабіў пано «Партызаны» на будынку гасцініцы «ТурYST» і пано «Кастрычнік» на адным з дамоў на Юбілейнай плошчы. Але работы такога маштабу, як на Усходзе-1, яшчэ практычна не вяліся.

Па задуме архітэктара Георгія Сысоева, планіроўка гэтага ансамбля прасторная і парадная. — расказвае Аляксандр Кішчанка. — Мне ён «падарыў» для мазаік урачыстыя вертыкалі будынкаў, на якіх я паспрабаваў стварыць вобраз Мінска — горада воінскай славы, горада будаўнікоў, навукі і мастацтва. Замест традыцыйнай керамічнай пліткі я выкарыстаў аб'ёмныя формы з шамоту, пакрытыя белаю эмаллю (для кантрасту з каларовай, насычанай мазаікай). Кожны такі аб'ём уяўляе з сябе прызму са зрэзам, што нагадвае язык польмы.

У сучаснай мазаіцы часцей ужываецца «зваротны набор» — гэта значыць на шаблоне (малюнку, нанесеным на паперу) выкладваецца адлюстраванне, якое змацоўваецца зверху растворам. Затым гатовы мазаічны блок манціруецца на сцяне. Адлюстраванне атрымліваецца згладжаным, выраўнаным у адной плоскасці. У «прамыя наборы», як на Усходзе-1, участкі сцяны паслядоўна пакрываюцца цэментавым растворам і адразу ж выкладваецца смальтай. Яе кавалачкі кладуцца пад рознымі вугламі і па-рознаму адбіваюць святло. Таму і фарбы як быт вібрыруюць, прамяняцца. Гэта самая старажытная і выразная тэхніка работы.

На думку мастака Кішчанкі, яго садружнасць з архітэктарам Георгіем Сысоевым — толькі першы крок на шляху да новага, сучаснага горада — яркага, святочнага, у афармленні якога будуюць удзельнічаць будаўнікі, архітэктары і мастакі.

Сяргей НЯХАМКІН.

Вялікай папулярнасцю ў студэнтаў Белдзяржкансерваторыі карыстаюцца народныя інструменты. НА ЗДЫМКУ: выкладчык кансерваторыі па класу цымбал Т. ЧАНЦОВА праводзіць заняткі са студэнткай Т. РУСАКОВАЙ. Фота В. ВІТЧАНКІ.

ВЫДАДЗЕНА ў БЕЛАСТОКУ

Галоўнае праўдзінае Беларускае грамадска-культурнае таварыства ў Беластоку (ПНР) выпускае ў свет «Беларускі календар 1980». Змест яго складалі такія раздзелы, як «Календар на 1980 год», які шырока адлюстравуе хроніку культуры і літаратурынага жыцця Савецкай Беларусі; «За годам год», дзе глыбока аналізуецца дасягненні Польшчы за 70-я

гады ў галіне эканомікі, культуры і народнага дабрабыту і іншыя. У календары прыводзяцца звесткі аб знакамітых людзях Беластоцчыны. Раздзел «Мінуўшчына» знаёміць чытача з рэвалюцыйным рухам у Польшчы, з тымі людзьмі, што змагаліся за свабоду.

Багата прадстаўлены раздзел «Літаратурныя гоні», а таксама падборка «Усё пакрысе».

Лепшыя мастацкія калектывы беларускай сталіцы ў дні Алімпіяды-80 выступаюць перад удзельнікамі спаборніцтваў і гасцямі Мінска. Арыгінальную канцэртную праграму рыхтуе фальклорна-харэаграфічны ансамбль «Харошкі». У яго рэпертуары новыя песні і танцы, аркестравыя творы. НА ЗДЫМКУ: аркестр народных інструментаў ансамбля «Харошкі».

СПАРТСМЭНЫ БЕЛАРУСІ НА МІЖНАРОДНАЙ АРЭНЕ

ПЕРАМАГАЮЦЬ ПРЫГОЖА І ПЕРАКАНАЎЧА

Савецкія людзі рыхтуюцца з чыстым сэрцам прыняць у Маскве, а таксама ў Ленінградзе, Таліне, Кіеве, Мінску прадстаўнікоў больш чым 120 краін, зрабіць усё, каб Алімпіада-80 дала новыя імпульсы вышэйшым ідэям дружбы і міру, каб аказаць дапамогу ў развіцці масавага спорту і ў падрыхтоўцы атлетаў да будучых стартаў нацыянальным Алімпійскім камітэтам краін, што сталі на шлях развіцця. Нельга не напамінаць, што ў першыя гады існавання Савецкай рэспублікі міжнародная буржуазія рабіла ўсё, каб ізлаваць фізкультурны рух першай у свеце краіны сацыялізму, што Міжнародны алімпійскі камітэт насуперак прызначэнню Алімпійскай харты не запрасіў каманду Савецкай рэспублікі ўдзельнічаць у VII Алімпійскіх гульнях 1920 года, што Люцэрнскі спартыўны інтэрнацыянал забараніў устанавіць кантакты з савецкімі спартыўнымі арганізацыямі. І толькі сіла міжнароднай салідарнасці, уплыў новай пралетарскай міжнароднай спартыўнай арганізацыі — Чырвонага спартыўнага інтэрнацыяналу — стварылі спрыяльныя ўмовы для кантактаў з замежнымі рабочымі спартыўнымі арганізацыямі.

Восенню 1922 года Масква прымала футбалістаў рабочага спартыўнага саюза Фінляндыі, а праз год адбылася першая міжнародная сустрэча спартсменаў у Беларусі.

Але развіццё шырокіх міжнародных сувязей спартсменаў БССР адносіцца да пасляваеннага перыяду. У 1948 годзе ў Празе адбываўся XI з'езд чэхаславацкага спартыўнага саюза, у якім удзельнічалі і беларускія спартсмены.

Славацкага спартыўнага таварыства «Сокол», на які былі запрошаны фізкультурнікі ўсіх славянскіх краін. У складзе савецкай дэлегацыі на злёце выступілі беларускія гімнасты В. Яненка, Р. Ваткін, Я. Ленскі і іншыя. У гэтым жа годзе двое беларускіх лёгкаатлетаў — Ц. Лунёў і М. Сідарэнка — у складзе зборнай каманды СССР прынялі ўдзел у міжнародных спаборніцтвах у Польскай Народнай Рэспубліцы. У бегу на 110 метраў з бар'ерамі Цімафей Лунёў, а на 800 і 500 метраў Міхаіл Сідарэнка паказалі другія вынікі, абышлі лепшых замежных атлетаў, уступіўшы толькі таварышам па камандзе.

Старт беларускіх атлетаў аказаўся паспяховым. У наступныя гады шасцёра з іх — Ц. Лунёў, М. Крываносаў, М. Салтыкоў, А. Юлін, фехтавальшчыкі Г. Бокун, Ю. Дэсбах — атрымалі права абараняць гонар Савецкага Саюза на XV Алімпійскіх гульнях у Хельсінкі (Фінляндыя). Савецкія спартсмены не ўступілі нават камандзе ЗША, якая да гэтага шэсць дзесяцігоддзяў была бясспрэчным лідэрам.

Рыхтуючыся да I Спартыўнага народнага СССР і наступных, XVI Алімпійскіх гульняў, беларускія спартсмены за адзін 1956 год 326 разоў уносілі праўкі ў табліцу рэкордаў БССР, 16 — СССР і 9 — свету. Выдатнага выніку дабіўся Міхаіл Крываносаў, які кінуў молат на 66 метраў 38 сантыметраў, што амаль на паўметра перавышала савецкі рэкорд, устаноўлены амерыканскім атлетам Блейрам. З таго часу доўгія гады беларускі спарт-

смен (цяпер прарэктар Беларускага інстытута фізічнай культуры) не ведаў сабе роўных, не раз абнаўляў сусветныя рэкорды, пашыраючы межы фізічных магчымасцей чалавека, падымаючыся на вышэйшыя прыступкі п'едэстала гонару на міжнародных спаборніцтвах. Следам за ім выйшлі на міжнародную спартыўную арэну В. Рудзінкоў, Р. Клім, А. Шуплякоў, А. Балтоўскі і многія іншыя, якія пакарылі глядачоў і спецыялістаў непаўторнай тэхнікай беларускай школы «малатабойцаў». Гэтая тэхніка забяспечыла М. Крываносава сярэбраны медаль на XVI Алімпіядзе ў Мельбурне. Усяго на Алімпійскіх гульнях у Хельсінкі, Мельбурне, Рыме, Токію, Мехіка, Манрэалі беларускія спартсмены заваявалі 29 залатых, 17 сярэбраных і 10 бронзавых медалей.

Ужо на наступны год пасля Алімпіяды-56 чэмпіёнам свету становіцца Кіра Зварыкіна ў камандным чэмпіянаце па шахматах, чэмпіёнамі Еўропы — Яўген Новікаў па цяжкай атлетыцы і Аляксандр Маркаўцоў па веславанню. У 1960 годзе беларускія спартсмены выступалі ў пяці відах праграмы XVII Алімпійскіх гульняў у Рыме. Акрамя лёгкаатлетаў, на гэты раз паспяхова выступілі барэц А. Караваеў, весляры на байдарцы Л. Гейштар і С. Маркарэнка, гімнаст М. Мілігула, фехтавальшчыкі А. Чарнушэвіч, А. Паўлоўскі, Т. Самушэвіч.

З гэтага часу, бадай, ні адно буйное міжнароднае спаборніцтва па фехтаванню не абыходзіцца без прадстаўнікоў Беларускай школы «малатабойцаў».

[Заканчэнне на 8-й стар.]

СЦЕЖКАМІ ПЕСНЯРА 7. У ВЯНОК БАГУШЭВІЧУ

«Калі я бачу партрэт Францішка Багушэвіча ці чую гэтае імя, побач устае вобраз бацькі. І наадварот. У абодвух былі такія самыя вусы, абодва хударлявыя, энергічныя і, здаецца, нястомныя, абодва дарагія мне. Адзін — родны бацька, другі — той, хто, як ніхто да яго, сказаў свету пра Беларусь і беларусаў, каго ў савецкім друку не раз называлі бацькам».

Гэтыя словы напісаў у аўтабіяграфіі вядомы беларускі пісьменнік і мовазнаўца Фёдар Янкуўскі. Але яны вельмі трапна і вобразна перадаюць любоў і пашану ўсіх нашчадкаў апетых Ф. Багушэвічам мужыкоў. І святкуючы 140-годдзе з дня нараджэння паэта-дэмакрата, пачынальніка крытычнага рэалі-

зму ў беларускай літаратуры, грамадскай рэспубліцы адзначае не толькі яго асабістыя заслугі і творы, але і дзятворны ўплыў Ф. Багушэвіча на пазнейшых паэтаў і празаікаў.

Рыхтуючыся да юбілею славытага аўтара зборніка «Дудка беларуская» і «Смык беларускі», рэдакцыя «Голасу Радзімы» правяла сваіх чытачоў сцежкамі песняра. Журналіст і літаратуразнаўца Уладзімір Содаль наведваў тыя мясціны, дзе нарадзіўся, жыў і працаваў Францішак Багушэвіч, сустрэўся з людзьмі, якія нейкім чынам звязаны з імем паэта, шмат працаваў у архівах. Сёмы, заключны артыкул з яго дарожных нататак мы публікуем сёння.

Пэўна, мала знойдзецца на свеце песняроў, якія б гэтак злітна адчувалі сябе з народам, а народ адчуваў сваю злітнасць з паэтам, як гэта было між Ф. Багушэвічам і сялянамі.

Пачатак публікацыі ў «Голасе Радзімы» №№ 14, 25, 43, 50 за 1979 год і №№ 4, 8 за 1980 год.

Шматлікія ўспаміны сучаснікаў паэта сведчаць, што гэтыя дачыненні былі самыя шчырыя, самыя зычлівыя, па-чалавечы глыбокія і пранікнёныя. І што цікава. Мінаюць гады, дзесяцігоддзі, а памяць пра паэтава адданасць народу не забываецца, жыве. Людзі выказваюць словы ўдзячнасці не толькі прозаю, звычайным будзённым сардэчным словам, але і вер-

шамі, у якіх з глыбокім усведамленнем асэнсаваны ўвесь грамадзянскі подзвіг, здзейснены Ф. Багушэвічам.

Любімыя для іншых зоры,
Вясну, бярозкі, васількі
Ён абмінуў, ён пеў аб горы,
У якім танулі мужыкі.
Упарта думаў над тым
гругам
З якога выхаду няма.

ПРА ТЭАТРАЛЬНУЮ ДЫНАСТЫЮ УЛАДАМІРСКІХ

ШАБЛЯЙ ЗАВАЯВАННЕ ПРАВА

...Дзве газавыя лямпы ледзь-ледзь асвятляюць збітую са старых дошак сцэну. На ёй малады баец пранікнёна чытае рэквіем аб загінуўшых таварышах. Голас звініць, лунае пад дахам прасторнай панскай пуні, то падымаецца да высокіх гнёўных нот, то апускаецца да трагічнага шэпту. Муха праляці — і то перашкодзіць агульнай увазе. Некалькі тысяч чырвонаармейцаў неадрыўна сочаць за сваім любімцам на сцэне, перажываюць разам з ім кожны душэўны парыв.

— Тра-та-та! — шалёна засакатаў за сценамі пуні кулямёт. Трывожным голасам запела кавалерыйская труба. Гарохам пасыпаліся на вуліцу байцы: ахова вяла ўжо з ворагам бой. Лавіна чырвоных коннікаў абрушылася на неспрыяцеля. А наперадзе іх з шабляй у руцэ скакаў малады артыст.

Было гэта ў 1921 годзе на Бярэзіне, калі чырвоныя палкі гналі на захад польскіх акупантаў. І артыстам, і воінам запомніўся тады юны чырвонаармеец Уладзімір Уладзімірскі-Малейка.

Прышоў ён добраахвотнікам у Чырвоную Армію ў 1919 годзе. Валодаў музыкай, кулямётам, умеў іграць на многіх музычных інструментах, спяваць вайсковыя песні і забарыстыя частушкі, бліскуча і тэмпераментна выступаць у розных танцах.

Скончылася грамадзянская вайна. Назаўсёды паклаў у ножны У. Уладзімірскі сваю шаблю, якая верна паслужыла яму. Былы баец захацеў стаць сапраўдным артыстам.

Спачатку былі драматычныя курсы ў Петраградзе пад кіраўніцтвам вядомых рускіх майстроў сцэны, потым — армейская самадзейнасць, сустрэча ў Мінску з кіраўніком першага беларускага тэатра Е. Міровічам, а затым праца на сцэне тэатра імя Я. Купалы.

Не будзе памылкай сказаць, што слава і гонар старэйшага беларускага тэатра раслі разам з акцёрам У. Уладзімірскім і яго паплечнікамі, ствараліся і здбываліся іх плённай працай. Не, не служыў, а хутчэй, уладарыў гэты таленавіты ад прыроды акцёр на сцэнічных падмостках. Кожная новая яго роля — гэта глыба чалавечых страстей, пакут, мар і надзей, цесна звязаных з лёсам сваёй краіны. Ён — выдатны выканаўца: то комік, то сатырык, раптам вылепіць адмоўны агідны тып ці блісне філіграным майстэрствам у класіцы. Творчых абмежаванасцей не ведаў гэты выключны мастак. З самай маленькай ролі здолны быў стварыць запамінальны, яркі характар.

Каб вылучыць асноўныя ролі артыста У. Уладзімірскага на беларускай сцэне, можна наўгад выхопіць любы персанаж са створанай ім галерэі вобразаў. Ні адзін з іх не акажацца слабым, бо творчага браку гэты майстар ніколі не даваў. Сярод яго персанажаў — дураслы Блэзан з камедыі Е. Міровіча «Кавалы-ваёвода», жандар-прайдзісвет Брызгалін са сцэнічнай сатыры гэтага ж аўтара, п'яніца і прагульшчык Мухін у п'есе «Мост» Я. Рамановіча, жыццярэдасны камсамалец Цыганок з «Гуты» Р. Кобеца. Самаадданай працай, натхнёнай творчасцю У. Уладзімірскі атрымаў законнае права стаць адным з першых заслужаных і потым народных артыстаў рэспублікі. Ён і Уладзімір Крыловіч шмат гадоў

з'яўляліся асноўнымі салістамі купалаўскага сцэнічнага ансамбля, пад уздзеяннем таленту якіх фарміравалася труп.

І ў пасляваенныя гады, калі тэатр імя Я. Купалы меў цэлае сусор'е непаўторных талентаў, У. Уладзімірскі зноў-такі застаецца зоркай першай велічыні. Буйнымі падзеямі духоўнага жыцця рэспублікі становяцца яго новыя творчыя заваёвы — вобразы адказнага партыйнага кіраўніка Канягіна і прафесара Гудовіча ў п'есах «Мілы чалавек» і «З народам» К. Крапівы, нахрапіста генерала Горлава і садыста фон Кубэ ў «Фронце» А. Карнейчука і «Гэта было ў Мінску» А. Кучара. Адметныя яго здабыткі і ў класіцы. Сваё творчае аблічча для нашадкаў гэты артыст удала замацаваў у кінафільмах «Хто смяецца апошнім», «Палеская легенда» і ў многіх іншых.

Тытанічнай працай заслужыў У. Уладзімірскі і яшчэ адну неацэнную ўзнагароду — шчырую любоў і пашану глядачоў. У гісторыі беларускай тэатральнай культуры ён пакінуў значны след. І не толькі як выдатны акцёр, але і як заснавальнік тэатральнай дынастыі Уладзімірскіх. Не засталася ў акцёра вялікай колькасці вучняў, бо ён ніколі не займаўся педагагічнай практыкай, але Уладзімір Іосіфавіч здолеў любоўна выпегаваць свайго сына Барыса ў шчырай адданасці да тэатральнай справы.

Старэйшы Уладзімірскі стаў ужо тэатральнай легендай, але прозвішча Уладзімірскі і сёння не сыходзіць з тэатральных афіш. Справу бацькі на купалаўскай сцэне па-грамадзянску сумленна і па-мастацку ўзвышана працягвае заслужаны артыст БССР Барыс Уладзімірскі. Ён прайшоў шлях творчага станаўлення: стварыў на сцэне галерэю яркіх вобразаў сваіх сучаснікаў, герояў-рэвалюцыянераў і класічных персанажаў. У гісторыю купалаўскага тэатра запісаны і яго высокамастацкія работы: сялянскі самародак Салавей з аднайменнай п'есы З. Бядулі, геранічны Аканіч (А. Маўзон «Канстанцін Заслонаў»), Яўхім («Людзі на балоце» І. Мележа). Барыс Уладзімірскі сёння ў росквіце творчых сіл, ён поўны задуум і планаў.

Спыніцца ў творчым поступе Б. Уладзімірскаму не дазваляе яго сын Аляксандр, які нядаўна закончыў Беларускае тэатральна-мастацкі інстытут і таксама прайшоў на купалаўскую сцэну. Ён палюбіўся ўжо глядачу ў ролях сваіх аднагодкаў — Данілка ў «Раскіданым гняздзе» Я. Купалы, Валодзькі і Малыша ў «Трыбунале» і «Зацюканым апостале» А. Макаёнка, Кірыла ў «І змоўлі птушкі» І. Шамякіна, Барыса ў «Шрамах» Я. Шабана.

Больш пяцідзесці гадоў уладарыць на беларускай сцэне тэатральная дынастыя Уладзімірскіх. Права на яе існаванне было заваёвана ў баях грамадзянскай вайны «сярэбранай» шабляй старэйшага Уладзімірскага. Сёння ўжо з поўным правам можна казаць, што і малодшы — Аляксандр — дастойны пераемнік спраў дзеда і бацькі, як і яны, самааддана служыць свайму народу, савецкаму мастацтву.

С. ПЯТРОВІЧ,
кандыдат мастацтвазнаўства.

На Беларускай рэспубліканскай тэлебачанні рэжысёр Уладзімір Забела пачаў працу над спектаклем «Плач перапёлкі» паводле аднайменнага рамана лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР І. Чыгрынава.
НА ЗДЫМКУ: сцэна з будучага спектакля. Зазыба — заслужаны артыст БССР П. ДУБАШЫНСКІ, Браважыватаўскі — заслужаны артыст БССР У. КУДРЭВІЧ.

БІБЛІЯТЭЦЫ — 55 ГАДОЎ

Фундаментальная бібліятэка імя Я. Коласа АН БССР — адна з буйнейшых у рэспубліцы. Заснаваная ў 1925 годзе, яна з'яўляецца важнай навукова-дапаможнай установай Акадэміі навук. У ёй сабраны больш за 2,5 мільёна выданняў, у тым ліку 650 тысяч замежных.

Бібліятэкай карыстаюцца каля 32 тысяч чалавек. Да паслуг чытачоў—12 галіновых і спецыялізаваных залаў. У залу бягучай перыёдыкі паступае штогод каля 2 тысяч назваў айчынных і столькі ж замежных часопісаў.

Індывідуальны абанемент дае магчымасць чытачам браць літаратуру на дом. Кнігі, якія адсутнічаюць у бібліятэцы, можна атрымаць па міжбібліятэчным абанементам з любога кнігасховішча Савецкага Саюза і замежных краін.

Прадмет асаблівай гордасці бібліятэкі АН БССР — фонд рэдкіх кніг і рукапісаў. Тут захоўваюцца выданні, якія з'яўляюцца помнікамі нацыянальнай культуры. У архіве Акадэміі навук БССР ёсць кнігі з аўтаграфамі і даравальнымі надпісамі выдатных дзеячаў беларускай навукі і культуры. У фондзе прадстаўлены таксама матэрыялы па фалькларыстыцы, этнаграфіі, гісторыі культуры Беларусі. Сабрана калекцыя экслібрысаў — іх больш чым 12 тысяч.

І. ХАЦКЕВІЧ.

ПРЭМІЯ СПЕКТАКЛЮ КУПАЛАЎЦАЎ

Спектаклю «Чалавек з легенды», пастаўленаму Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай тэатрам імя Янкі Купалы па аднайменнай п'есе І. Ражкова і Я. Шабана, прысуджана прэмія Міністэрства культуры ССРСР.

Гаворка са сцэны пра легендарнага чалавек — Героя Савецкага Саюза і Героя Сацыялістычнай Працы Кірылу Арлоўскага, пра яго нялёгка і геранічны лёс выдзецца грунтоўна і пераканаўча.

Як адзначалася ў рашэнні Міністэрства культуры ССРСР, гэта работа беларускага тэатра стала прыкметнай з'явай у развіцці савецкага тэатральнага мастацтва.

І стаў ён непарывным другом Людзей бяздольнага ярма.

Гэтыя радкі належаць Юліяну Сергіевічу з вёскі Ленкаўшчына Маладзечанскага раёна, і ўзятыя яны з яго верша «Не пакідайце роднай мовы!», прысвечанага стагоддзю з дня нараджэння Ф. Багушэвіча. У ім паэт-самавука выказаў усю сваю любоў да песняра, які «ў змрочным часе свайго веку над цемрай усламяніў зару».

Менавіта за гэта перш за ўсё яму ўдзячнасць народная і памяць чалавечая. Але не толькі. Паэт, паводле слоў Сергіевіча, дапамог сваім талентам, палкім словам тысячам беларусаў усвадоміць чалавечую і нацыянальную годнасць, абудзіў у іх імкненне і мару да волі.

Радзіўся голас у народзе, Як жыватворная вада, І стала марыць аб свабодзе Сялян сярмяжных грамада.

Такое ж разуменне грамадзянскага подзвігу Ф. Багушэвіча і ў другога паэта — самавука Язэпа Ярмаковіча з вёскі Канюхі, які прысвяціў аўтару «Дудкі беларускай» два свае вершы. Багушэвіч для Ярмаковіча, гэтак жа, як і для Сергіевіча, — Чалавек з вялікай літары. Жыццё яго яны лічаць узора-

рам служэння народу, талент— бездакорным, самабытным, выключным:

Радзіўся ён з душой паэта, Але з яе не браў прыкрас І творчы талент перад светам

Не думаў ставіць напаказ.

Юліян Сергіевіч і Язэп Ярмаковіч — людзі старэйшага пакалення, і іхняе разуменне асобы Ф. Багушэвіча, можна сказаць, натуральнае. Абодва яны захапілі частку таго жыцця, якое яскрава апісаў у сваіх творах Багушэвіч, і песні-думачкі Мацея Бурачка пра нядолю народную знаходзілі ў іх сэрцах жывы, непасрэдны водгук.

Але вось з'яўляюцца вершы-прызнанні Багушэвічу ад людзей малодшага пакалення. І з гэтай нагоды хочацца назваць верш буйной навучэнкі Міхайлоўскай сярэдняй школы В. Гіруць «Памяці паэта». У ім юная паэтэса ў традыцыйнай для такіх вершаў форме згадвае напачатку пра той куточак зямлі, «дзе ў далёкія змрочныя дні жыў пясняр, што хацеў, каб над краем засвяціліся шчасця агні».

Не паспеў толькі ўбачыць ён волі, Што ў змаганні браты

здабылі,

Не пабачыў квітнеючай долі Беларусаў на роднай зямлі.

Як бачым, верш Гіруць сучасны сваім зместам з папярэднімі творамі, згаданымі ў гэтых нататках. Тым больш цікава, што натхніла равесніцу камічнай эпохі выказаць словы ўдзячнасці чалавеку, які жыў у даволі ўжо далёкі ад нас час.

В. Гіруць (зараз яна працуе ў валожынскай раённай газеце) расказала:

— Мне дарагое імя паэта перш за ўсё таму, што ён мой зямляк, ураджэнец любімай майму сэрцу Ашмяншчыны. І яшчэ ганаруся ім таму, што, магчыма, нейкую часцінку яго я нашу ў сабе. Як гэта зразумець? А справа вось у чым. Бабуля мая (бацькава маці) была з роду Багушэвічаў. Яшчэ калі я была маленькая, яна гаварыла, што Францішак Багушэвіч даводзіцца ёй дзядзькам. Праўда, не родным — яе бацька і Багушэвіч былі стрыечнымі братамі. А значыць і я, хоць у вельмі маленькай долі, таксама з гэтага роду. На жаль, калі жыла бабуля, я яшчэ не ўсведамляла гэтага і не змагла больш падрабязна распытацца. Хаця, наколькі я памятаю, ба-

булі ні разу не даводзілася бачыць паэта; гаварылі толькі, што ёсць у яе такі дзядзька.

Чуць што-небудзь ад старэйшых людзей таксама не давалася, бо жыла я даволі далёка ад Кушлянаў і Жупран.

Адно добра ведаю: ашмянцы вельмі ганарыцца сваім слаўным земляком і ўшаноўваюць памяць аб ім. Асабліва ўрачыста было адзначана 130-годдзе з дня нараджэння паэта. Менавіта гэтай даце і быў прысвечаны мой верш, аб якім вы гаворыце.

Вершы-водгукі народнага паходжання, прысвечаныя памяці паэта, пачалі з'яўляцца з пачатку нашага стагоддзя. Згадаем хаця б «На памяць зычліваму дзя сям'і», напісаны 14.VII. 1900 г. невядомым аўтарам¹.

Цікава, што свае сціплыя вершы паэты-самавукі разглядаюць як спробу выказаць падзяку вялікаму песняру беларускага народа не толькі ад сябе асабіста, але і ад тысяч іншых. Язэп Ярмаковіч менавіта так і сказаў пра свае творы: «У іх уся мая ўдзячнасць

вялікаму песняру Беларусі, праўдзіваму народнаму генію, ад імя былых абяздоленых, якія адчувалі ўсё тое, што выказаў я да паэта, ды не маглі яму сказаць з-за свае неасвечанасці».

Кожны са згаданых тут аўтараў паімкнуўся закончыць свой твор пранікнёнымі радкамі пра вечнасць Багушэвічавага імя ў памяці народа.

Твая слава ў вяках не памеркне, Яснай зоркай будзе свяціць Над радзімай зямлёй беларускай,

Пакуль будуць тут людзі йшчэ жыць. [Я. Ярмаковіч]

Мы ж ніколі яго не забудзем, «Дудкі» спеў будзе вечна гучаць,

Земляка свайго слаўнага людзі Будучь помніць, заўжды праслаўляць. [В. Гіруць]

Каментарыяў гэтых радкі, здаецца, не патрабуюць. Яны надзвычай выразныя і яскравыя. Слаўная тая памяць, што жыве ў народзе. Яна самая моцная, самая трывалая, можна сказаць, — вечная.

Уладзімір СОДАЛЬ.

¹ Есць меркаванне (глядзі «Помнікі гісторыі і культуры Беларусі» № 2 за 1978 год), што гэты верш належыць З. Нагродкемаму.

«У 7.40 — НА ВАКЗАЛЕ»

Таную фразу я абавязкова кажу людзям, які жадаюць правесці свой выхадны дзень за горадам, у цікавым турысцкім паходзе. Арганізоўвае іх Мінскі гарадскі клуб турыстаў. І я, як інструктар, у нядзелю, у 7.40 раніцы, сустракаю людзей з рукзакамі на чыгуначным вакзале. І якое б ні было надвор'е, мы адпраўляемся ў падарожжа.

Раскажу аб адным лыжным паходзе, які адбыўся ў канцы зімы. Як заўсёды, група ў мяне падабралася з вельмі розных людзей па ўзросту, прафесіі, фізічнай падрыхтоўцы. Тут былі і школьнікі, і вучоныя, і пенсіянеры. У электрычцы мы паспелі пазнаёміцца. Праўда, як і меркаваў, далёка не ўсе ўмелі хадзіць на лыжах. Але гэта не бяда. У паход выхаднога дня людзі ж адпраўляюцца не для таго, каб ставіць спартыўныя рэкорды. Для іх найвялікшае задавальненне — проста пабыць у лесе, пазнаёміцца з родным краем, адпачыць ад звычайных клопатаў і спраў.

І вось няроўны ланцужок лыжнікаў ад станцыі Стоўбцы накіроўваецца ў Акічыцы — на радзіму Якуба Коласа, а потым і да Мікалаеўшчыны. Месцы тут — здзіўляючыя па прыгажосці. Прыемна пасля гараджой мітусні і шуму апынуцца ў лесе, поўным велічы і спакою. Асляпляльна блішчыць на сонцы снег, бадзёрыць свежае марознае наветра. Дзеся гэтах імгненняў варта, напэўна, прайсці 20 кіламетраў! Некалькі разоў перасякаем сляды ласёў, якія былі тут зусім нядаўна, адзначаем, дзе прабег дзік і заяц.

Вось і пройдзена палавіна шляху. І хоць невялікі рукзак у аднадзённым паходзе — цёплая курткі, тэрмас, фотаапарат, бутэрброды — адчуваецца, што і ён ужо стаў цяжарам на плячах. Час рабіць прывал.

На ўтаптанай лыжамі пляцоўцы неўзабаве ўспыхвае касцёр, закіпае чай. На дзівачна смачнымі здаюцца нават хлеб і бульба. Апетыт ва ўсіх выдатны. Паляна напаўняецца людскімі галасамі і смехам. З яловай галінкі на нас здзіўлена глядзіць вавёрка...

На турысцкім прывале я абавязкова раскажу людзям аб тым, што ў гэтых лясах у час Айчынай вайны знаходзілі прытулак

партызаны, і як хадзілі да іх па заснежаных сцежках сувязныя.

Нялёгкі сёння быў лыжны паход. Нярэдка мне даводзілася быць не толькі інструктарам па турызму, але і дыпламатам. У кожнага ж з групы — свой нораў. Адны імкнуцца пабыць прайсці на лыжах, другія пахадзіць па лесе, памарыць. І ўсё ж да канца пахода яны згуртаваліся, сталі лепш разумець адзін аднаго, павяжаць думку таварышаў.

Сцяна лесу расступаецца, і наша група выходзіць зноў к Нёману. Шырокай лясной прасекай накіроўваемся ў канечны пункт маршруту — на станцыю Коласава. Я ўступаю права біць лыжні ўдзельніку паходу, а сам збоку назіраю за тымі, з кім сёння зрабіў захапляльнае падарожжа.

Многія з іх ацанілі тут свае сілы і, магчыма, зноў вырашаюць правесці выхадны дзень за горадам у паходзе. Я папрасіў падзяліцца ўражаннямі старшага інжынера аднаго з мінскіх навукова-даследчых інстытутаў Мікалая Слюнькова:

— Як бы ні быў заняты, суботу ці нядзелю стараюся правесці за горадам. Асабліва падабаюцца паходы на лыжах. Пастаянная змена лідэра на лыжні, свабода ў выбары маршрута даюць магчымасць кожнаму адчуць асабістую адказнасць за поспех паходу.

А вось думка Ларысы Кірэвай, інжынера-канструктара:

— У паходзе ўдаецца зусім адключыцца ад праўдзённых клопатаў, а гэта важны момант для чалавека — адчуванне навізны. Тут я сустракаюся з людзьмі розных прафесій, кожны з якіх мае сваё хобі. Асаблівае задавальненне для мяне — гутаркі з вопытнымі спартсменамі-турыстамі.

...Наперадзе нарастае гул праходзячага поезда, да станцыі засталася каля кіламетра. Зноў аўтобусы, трамвай разв'язуць нас на цёплых, утульных кватэрах. І, сказаўшы на вакзале адзін аднаму традыцыйнае «да пабачэння», мы разыдземся з упэўненасцю, што гэтае спатканне адбудзецца не пазней наступнага выхаднога.

А. КУРЭЙЧЫК,
член праўлення Мінскага гарадскога
клуба турыстаў.

ПЕРАМАГАЮЦЬ ПРЫГОЖА І ПЕРАКАНАУЧА

[Заканчэнне. Пачатак
на 6-й стар.].

ларусі. Тут выраслі алімпійцы А. Чарнушэвіч, Ю. Смалякоў, Т. Самусенка, А. Раманькоў, чэмпіёны свету муж і жонка А. і Д. Ніканчыкавы, чэмпіёны СССР, свету і Алімпійскіх гульняў В. Сідзьяк і А. Бялова.

Выдатных поспехаў на міжнароднай арэне дабіліся нашы барцы. Сёння, калі Мінск стаў месцам правядзення папулярнай сярэдняй барцоў усяго свету спаборніцтваў на прыз Аляксандра Мядзведзя, міжволі ўспамінаецца 1961 год. Тады ў Мінску Аляксандр дэбютаваў на чэмпіянаце СССР, уразіўшы гледачоў, спартсменаў і спецыялістаў. Ён перамог вопытнага, тытулаванага Кандэлакі, а следам за ім Хітарышвілі, Кікнадзе, Шагіняна, Іваніцкага, Айханова, якія не вытрымалі «мядзведжай» хваткі, імклівага чаргавання прыёмаў. Па выніках гэтага першынства А. Мядзведзь быў уключаны ў зборную каманду СССР на чэмпіянат свету, што праходзіў у тым жа годзе ў Японіі. Там ён заваяваў бронзавы медаль, праіграўшы заходнегерманскаму барцу Дзітрыху. Але гэта было апошняе паражэнне А. Мядзведзя. У 1962 годзе ў Таледа, у 1963 — у Сафії і на наступных чэмпіянатах свету яму не было роўных. На Алімпіядзе-64 у Токіо ён заваяваў свой першы алімпійскі медаль, у Мехіка — другі, у Мюнхене — трэці. Сяміразовы чэмпіён свету, трохразовы пераможца Алімпійскіх гульняў, пастаянны трыумфатар многіх ўсесаюзных, міжнародных турніраў, чляпер дацэнт, заслужаны дзеяч фізічнай культуры СССР Аляксандр Мядзведзь не развітаўся з барацьбой. Ён выкладае ў інстытуце, выходзіць новую змену спартсменаў.

І ўсё-такі візітная картка спартыўнай Беларусі — гімнастыка. У рэспубліцы ўтварылася самабытная школа спартыўнай гімнастыкі. У апошні час вылучылася плеяда здольных маладых спартсменаў: гэта мінчанін Віктар Левянкоў, віцебчане Таццяна Аранікава, Алена Ліхачова, Алена Ксянцова, магіляўчанка Валерыя Жыдунова, гамляўчане Алена Палявая, Наталля Сісак, Ларыса Гончанка. Усяго спартыўнай гімнастыкай у рэспубліцы займаецца 12 тысяч юнакоў і дзяўчат.

На ўсесаюзнаю арэну беларускія спартсмены выйшлі толькі ў пасляваенныя гады. К 1957 годзе ў рэспубліцы было дзесьць майстроў спорту на чале з абсалютнымі чэмпіёнамі БССР М. Лахцікавай і М. Мілігулам. Апошняму ўдалося прайсці шлях на Алімп. Мілігула ў 1956 годзе першым у свеце выканаў на перакладзіне славы саскок лётам з паваротам на 360 градусаў. Ён першы беларускі гімнаст, які заваяваў алімпійскі медаль (1960 год). Бронзу Мікалая пераплаўлялі ў алімпійскае золата і серабро паслядоўна Алена Валчэцкая (Токіо, 1964 г.), Ларыса Петрык (Мехіка, 1968 г.), Вольга Корбут, Тамара Лазаківіч, Антаніна Кошаль, Аляксандр Малееў, Уладзімір Шчукін (Мюнхен, 1972 г.), Вольга

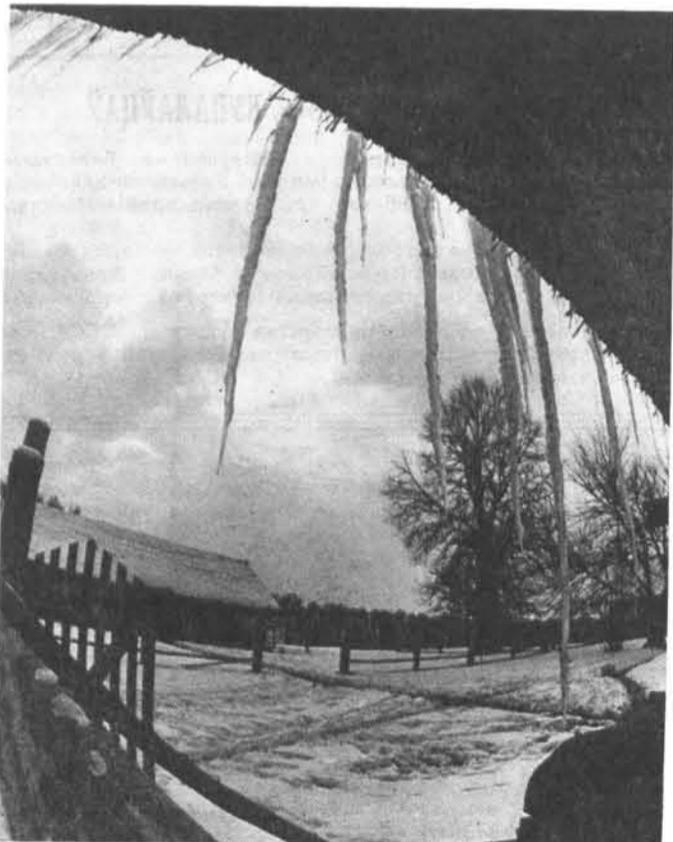
Корбут (Манрэаль, 1976 г.). Вольга Корбут — адна з галоўных гераінь Мюнхенскай і Манрэальскай алімпіяд. Мюнхене яна заваявала адразу тры залатыя медалі — у камандным заліку, у вольных практыкаваннях і на бярвенне, а таксама адзін сярэбраны за практыкаванні на брусьях. Першай яна была і на апошняй Алімпіядзе.

Вольга пакарыла аматараў гімнастыкі многіх краін Еўропы, Аўстраліі, Амерыкі. «Вы сімпатычная, адкрытая і прыгожая — адным словам, цудоўная дзяўчына. У гэтай сувязі я асабліва люблю і павяжаю СССР, як краіну вялікага будучага», — пісаў у адной з многіх карэспандэнцый, якія атрымлівае беларуская спартсменка з усіх куткоў планеты, швейцарац Жак Сандэ. У ЗША было створана 500 гімнастычных клубаў імя Вольгі Корбут. А газета «Нью-Йорк Таймс» указвала, што беларуская спартсменка і савецкая гімнастычная каманда ў час візіту ў паказальнымі выступленнямі ў ЗША растапілі там рэшткі «халоднай вайны». Такіх прыкладаў мноства, бо спорт садзейнічае ўмацаванню дружбы моладзі, узаемааруменню ўсіх людзей свету. І ніякія спекуляцыі палітычных дзялякоў, ніякія заклікі да байкоту алімпійскіх кантактаў не прыносяць ім славы.

Яркім сведчаннем дасягненняў савецкага спорту на сусветнай арэне з'явілася пераканаўчая перамога на апошніх Алімпійскіх гульнях. Радасна ўсведамляецца, што дастойны ўклад у яе ўнеслі пасланцы Беларусі, якія заваявалі 17 медалёў і набылі 70 заліковых ачкоў. У гэтым поспеху, як у люстры, бачны ўвесь шлях беларускага фізкультурнага руху, дзвіз якога «Ад масавасці — да майстэрства».

Кандыдатамі ў сёлетнюю алімпійскую зборную каманду Савецкага Саюза ўваходзяць нашы лёгкаатлеты Генадзь Валюкевіч і Аляксандр Грыгор'еў; гімнасты Алена Палявая і Нэлі Кім, фехтавальшчыкі Алена Бялова і Аляксандр Раманькоў, плыўцы Сяргей Каплякоў і Аляксандр Касянкоў, стралок Анатоль Друшчыц, самбіст Віктар Песняк, барэц Міхаіл Харачура, штангісты Леанід Тараненка і Валерыя Шарый, коннікі Ірына Карачова і Віктар Угрумаў, весляры Алена Хлопцава, Ніна Дорах, Мікалай Астапковіч, Уладзімір Парфановіч — усяго 89 чалавек. А ўвогуле сёння ў Беларусі дзесьць з палавінай тысяч калектываў фізкультуры аб'ядноўваюць каля трох мільёнаў чалавек. З імі займаецца трынаццаць тысяч выкладчыкаў фізічнага выхавання, трэнераў і інструктараў. Да іх паслуг 2831 спартыўная зала, 75 плавальных басейнаў, 2140 стралковых цэраў, 460 лыжных баз, 120 стадыёнаў, 35 тысяч спартыўных пляцовак. Але наперадзе новыя планы, больш складаныя задачы, а галоўная з іх — пераход ад фізкультуры масавай да агульнанароднай.

Альберт КОТАУ,
кандыдат гістарычных
наук, майстар спорту
СССР міжнароднага класа.

Пятрусь БРОўКА

Вясна ідзе — сябе я цешу, —

Ах, як хвалюецца душа,

Мне быццам новую дэпешу

Дыкуюць кроплі з каляжа.

І рады я вясны прыходу —

Кранае вушы ветру смех,

Здаецца, бачу пльнь

пад лёдам,

Здаецца, руць варушыць снег.

Гумар

Хлопчык раскавае, як ён на ведаў у радзільным доме маці, якая толькі што нарадзіла тройню.

— Ты не ўяўляеш, якія сімпатычныя гэтыя дваіняты!

— Дваіняты? Але ж твая мама нарадзіла траіх.

— Я думаю, трэці — гэта на запасныя часткі.

халі з мужам адначываць паасобку.

— І як? Мужу спадабалася?

— Не ведаю, ён яшчэ не вярнуўся.

У аптэцы пажылая пакупніца зайзята дапытвае прадаўчыцу:

— Прабачце, мадам, я спадзяюся, у вас ёсць медыцынская адукацыя?

— Так, мадам, я скончыла медыцынскую школу.

— Дайно?

— Пятнаццаць гадоў назад.

— Гм, спадзяюся, вы добра вучыліся?

— Так, мадам.

— Вы вучыліся ў правінцыі ці ў Парыжы?

— У Парыжы, мадам.

— Ну добра, — кінула пакупніца, — вы мяне супакоілі. Дайце мне, калі ласка, пачак ваты.

— Мы з мужам заўсёды праводзім водпуск разам. А вы?

— Пяць гадоў назад мы пае-

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Зак. 500